JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
DAMASO RUIZ-JARABO COLOMER
16 päivänä maaliskuuta 1999 *

"Poika, poika, — huusi nyt äänekkäästi Don Quijote — jatkakaa kertomustanne suoraviivaisesti, älkää huoliko tehdä mutkia ja syrjähyppäyksiä". [1]

I Johdanto

1. Tässä asiassa on pohdittava, onko tarkoituksenmukaista, että yhteisöjen tuomioistuin vakiintuneesta oikeuskäytännöstään poiketen tulkitsee tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen [2] (jäljempänä Brysselin yleissopimus tai pelkkä yleissopimus) 5 artiklan 1 kohdassa käytettyä käsitettä "paikkakun[ta] — — , jossa — — velvoite on täytetty tai täytettävä" itsenäisenä käsitteenä.

2. Yli 20 vuotta sitten asiassa Tessili 6.10.1976 annetussa tuomiossa [3] muodostuneen ja asiassa Custom Made Commercial 29.6.1994 annetussa tuomiossa [4] vahvistetun yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan tuomioistuimen, jossa on nostettu sopimusta koskeva kanne, on ensin selvitettävä, mitä lakia kyseessä olevaan oikeustoimeen sovelletaan, ja sen jälkeen määritettävä sopimuksen täyttämispaikka kyseisen lain mukaan. Tessili-menetelmää, jonka lainvalintasääntöihin perustuva logiikka on ristiriidassa yleissopimuksen tarkoituksen ja myös yhteisöjen tuomioistuimen muun tätä alaa koskevan oikeuskäytännön kanssa, ei voida pitää tyydyttävänä. Menetelmää on arvosteltu ankarasti huomattavassa osassa oikeustieteellistä kirjallisuutta, ja tuomioistuimet soveltavat sitä epäyhdenmukaisesti ja usein virheellisesti. Tämän vuoksi Brysselin yleissopimuksen uudistamista koskevissa neuvoston kokouksissa keskustellaan mahdollisuuksista muuttaa 5 artiklan 1 kohtaa tai kumota se kokonaan.

3. Brysselin yleissopimuksella yritetään ennen kaikkea helpottaa niin kutsuttua "tuomioiden vapaata liikkuvuutta". Tuomioistuinten toimivallan osalta tämä tarkoittaa sitä, että on vahvistettava yhdenmukaiset ja yksinkertaiset kriteerit koko Euroopan unionin aluetta varten, jotta yhdentymisprosessi ilmenisi myös lainkäytössä. Tämän vuoksi on paradoksaalista, että vaikka tällä alalla tarvitaan ennen kaikkea sellaisia käytännönläheisiä ja yksikertaisia vastauksia, joiden perusteella Euroopan unionin alueen tuomioistuimet voivat — mieluiten jo alioikeusvaiheessa — nopeasti ratkaista oman kansainvälisen toimivaltansa olemassaolon, alalle on sekä oikeuskäytännössä että oikeustieteellisessä kirjallisuudessa ollut tunnusomaista korkea abstraktiotaso, jolloin tavallisten lainkäyttäjien kohtaamat ongelmat ovat jääneet syrjään.

4. Mielestäni tuomioistuinten kansainvälisen toimivallan osalta — sen enempää kuin

* Alkuperäinen kieli: espanja.

1 — De Cervantes Saavedra, M., *Mielevä hidalgo Don Quijote manchalainen*, Jälkimmäinen osa, 26. luku, suomentanut J. A. Hollo, WSOY:n graafiset laitokset, Juva, 1994, s. 218.

2 — Nyt kyseessä oleva konsolidoitu versio on julkaistu EYVL:ssä 1990, C 189, s. 1.

3 — Asia 12/76, Tessili, tuomio 6.10.1976 (Kok. 1976, s. 1473).

4 — Asia C-288/92, Custom Made Commercial, tuomio 29.6.1994 (Kok. 1994, s. I-2913).

maan sisäisen toimivallan osaltakaan — ei ole mitään erityisiä syitä, jotka puoltaisivat tällaista abstraktia lähestymistapaa; tärkeintä ei saa olla kaikkein täydellisimmän teoreettisen tulkintaratkaisun löytyminen vaan se, että tuomioistuimille ja oikeusalamaisille tarjotaan käyttökelpoisia kriteerejä.

II Pääasian tosiseikat

5. Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä ja sen liitteenä olevista asiakirjoista ilmenevät tosiseikat voidaan esittää tiivistettyinä seuraavasti.

6. Kaksi konttia, jotka sisälsivät noin 1 000 laatikollista viinipulloja, lastattiin Le Havressa (Ranska) Indonesian lipun alla purjehtivaan Suhadiwarno Panjan -nimiseen alukseen kuljetettavaksi Santosin (Brasilia) satamaan ja niistä annettiin konossementti. Rahdinkuljettaja oli saksalainen yhtiö Pro Line Limited and Co. (jäljempänä Pro Line), jonka kotipaikka on Hampuri. Koska aluksen saavuttua määräsatamaan havaittiin, että osa tavaroista oli hävinnyt ja osa vahingoittunut, lastin vakuuttaneet yhdeksän vakuutusyhtiötä (jäljempänä vakuutuksenantajat), joiden ensivakuuttajana oli GIE Groupe Concorde, suorittivat vastaanottajalle korvauksena kaikkiaan 666 279 Ranskan frangia. Vastaanottajan oikeudet siirtyivät vakuutuksenantajille, jotka nostivat 22.9.1991 Tribunal de commerce de terre et de mer du Havressa kanteen, jossa ne vaativat vahingonkorvausta aluksen päälliköltä, aluksen varustamolta, kuljetusyhtiö Pro Lineltä sekä ruotsalaiselta vakuutusyhtiöltä, joka oli vakuuttanut aluksen siviilioikeudellisen vastuun varalta.

7. Pro Line vetosi ehtoon, jonka mukaan Hampurissa sijaitsevalla tuomioistuimella on asiassa yksinomainen toimivalta, ja ruotsalainen vakuutusyhtiö puolestaan ehtoon, jonka mukaan yksinomainen toimivalta kuului göteborgilaiselle tuomioistuimelle. Tribunal de commerce hyväksyi nämä oikeudenkäyntiväitteet ja totesi 3.1.1995 antamassaan tuomiossa, ettei ole asiassa toimivaltainen. Vakuutuksenantajat tekivät ainoastaan tuomioistuimen toimivaltaa koskevan prosessuaalisen valituksen. Cour d'appel de Rouen ratkaisi valituksen 24.5.1995 antamallaan tuomiolla, jolla se pysytti valituksenalaisen tuomion muuttaen kuitenkin sen perusteluja. Cour d'appel katsoi, että vaikka tuomioistuimen toimivaltaa koskevat ehdot eivät olleet päteviä, koska ne eivät täyttäneet yleissopimuksen 17 artiklassa asetettuja edellytyksiä, ranskalaisilla tuomioistuimilla ei siitä huolimatta ollut kansainvälistä toimivaltaa yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan perusteella. Tämän määräyksen mukaan sopimusta koskevissa asioissa toimivalta on — yleisen oikeuspaikan eli vastaajan kotipaikan tuomioistuimen ohella — sopimuksen täyttämispaikan tuomioistuimella, ja sopimuksen täyttämispaikka — edelleen Ranskan oikeuden mukaan — oli Santosin satama Brasiliassa.

8. Vakuutuksenantajat tekivät tästä tuomiosta kassaatiovalituksen, jossa ne vetosivat muun muassa siihen, että Brysselin

yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaa, sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin on tulkinnut sitä edellä mainitussa asiassa Tessili 6.10.1976 antamastaan tuomiosta saakka, on rikottu.

9. Cour de cassationin kauppa-, rahoitus- ja talousasioiden jaosto vahvisti, että Ranskan tuomioistuimilla ei ole toimivaltaa käsitellä kannetta siltä osin, kuin se kohdistuu aluksen päällikköön. Cour de cassation kuitenkin katsoi, että sen ratkaiseminen, kenellä on toimivalta käsitellä kanne siltä osin kuin se kohdistuu kuljettajaan, aiheuttaa erittäin vaikeita Brysselin yleissopimuksen tulkintaa koskevia ongelmia, minkä vuoksi se päätti Brysselin yleissopimuksen tulkitsemisesta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa 3.6.1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla lykätä asian käsittelyä ja pyytää yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua seuraavaan kysymykseen:

"Onko — — yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu paikkakunta, jossa velvoite on täytetty tai täytettävä, määritettävä sen lainsäädännön mukaan, jota asiaa käsittelevän tuomioistuimen on lainvalintasääntöjen mukaan sovellettava riidanalaiseen velvoitteeseen, vai onko kansallisen tuomioistuimen määritettävä velvoitteen täyttämispaikka siten, että se yrittää velvoitteen luonteen ja yksittäistapauksen olosuhteet huomioon ottaen määrittää paikkakunnan, jossa velvoite on tosiasiallisesti täytetty tai täytettävä, ilman että sen tarvitsee soveltaa lainsäädäntöä, jota mainittujen lainvalintasääntöjen mukaan sovelletaan riidanalaiseen velvoitteeseen?"

III Asiaan sovellettavat Brysselin yleissopimuksen määräykset

10. Brysselin yleissopimuksen 2 artiklan ensimmäisessä kappaleessa on seuraava yleinen toimivaltamääräys:

"Kanne sitä vastaan, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon valtion tuomioistuimissa, jollei tämän yleissopimuksen määräyksistä muuta johdu."

11. Erityistä toimivaltaa koskeviin määräyksiin kuuluu 5 artiklan 1 kohta, jossa — siltä osin kuin sillä on merkitystä tämän asian kannalta — määrätään seuraavaa:

"Sitä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisessa sopimusvaltiossa:

1) sopimusta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä — — ."

Viimeksi mainitussa määräyksessä luodaan näin ollen poikkeuksellinen toimivalta,

jonka perusteella kantaja voi määräyksen mukaisten edellytysten täyttyessä valita kahden oikeuspaikan eli vastaajan kotipaikan ja sopimusvelvoitteen täyttämispaikan välillä, jolloin viimeksi mainittu on kilpailevan tai vaihtoehtoisen oikeuspaikan asemassa.

IV Lyhyt katsaus oikeuskäytäntöön

12. Muistin virkistämiseksi käyn lyhyesti läpi yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaa koskevan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön, siltä osin kuin sillä on merkitystä nyt käsiteltävänä olevassa asiassa.

13. Ensimmäinen tätä alaa käsittelevä tuomio annettiin edellä mainitussa asiassa Tessili. Tuolloin yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että tapauksessa, jossa myyjällä on velvoite vastata tavarassa olevista salaisista virheistä, velvoitteen täyttämispaikka määräytyy sen lain mukaan, jota sovelletaan kauppasopimukseen kannetta käsittelevän tuomioistuimen soveltamien lainvalintasäännösten mukaan.

Asiassa De Bloos samana päivänä annetussa tuomiossa [5] yhteisöjen tuomioistuin täsmensi 5 artiklan aikaisemman sanamuodon osalta, että huomioon otettavana sopimusvelvoitteena oli pidettävä kanteessa tarkoitettua velvoitetta. [6]

14. Yhteisöjen tuomioistuin on tehnyt ainoastaan yhden poikkeuksen asiassa Tessili ilmaistusta yleisestä säännöstä. Tarkoitan työsopimuksesta johtuvia velvoitteita. Yhteisöjen tuomioistuin on asiassa Ivenel 26.5.1982 antamassaan tuomiossa [7] nimittäin katsonut, että kaikista niistä velvoitteista, joita työsopimuksesta aiheutuu, on yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaa sovellettaessa otettava huomioon yksinomaan se velvoite, joka on "ominainen" sopimukselle. On katsottava, että käytännössä tämä velvoite täytetään paikassa, jossa työntekijä tekee suorituksensa. [8] Yhteisöjen tuomioistuin ei ole suostunut ulottamaan tätä tulkintaa muihin tapauksiin. [9]

15. Siitä huolimatta, että julkisasiamies Lenz on asiassa Custom Made Commercial esittämässään ratkaisuehdotuksessa ehdottanut, että yhteisöjen tuomioistuin pitäisi toimivaltaisena sen paikan tuomioistuinta, joka läheisimmin liittyy riita-asiaan, yhteisöjen tuomioistuin on mieluummin pitäytynyt vakiintuneessa menetelmässään, jonka mukaan tuomioistuimen on määritettävä velvoitteen täyttämispaikka kysei-

5 — Asia 14/76, De Bloos, tuomio 6.10.1976 (Kok. 1976, s. 1497).

6 — Tämä oikeuskäytäntö johti siihen, että Tanskan kuningaskunnan, Irlannin ja Yhdistyneen kuningaskunnan liittyessä Brysselin yleissopimukseen sen eräitä kieliversioita muutettiin vastaamaan yhteisöjen tuomioistuimen käyttämää ilmaisua. Omasta mielestäni olisi ollut suositeltavampaa ja yleissopimuksen 5 artiklan yleisen rakenteen kanssa paremmin yhteensoveltuvaa, jos määrätyn velvoitteen täyttämispaikkaa määritettäessä huomioon olisi otettu pelkästään kyseisen oikeussuhteen keskeinen velvoite tai — pikemminkin — jos huomiotta olisi jätetty "ei-keskeinen" velvoite eli yleensä velvollisuus maksaa kauppahinta.

7 — Asia 133/81, Ivenel, tuomio 26.5.1982 (Kok. 1982, s. 1891).

8 — Myös tämä "oikeuskäytännössä tehty oikaisu" on sittemmin sisällytetty Brysselin yleissopimukseen vuoden 1989 liittymissopimuksella.

9 — Asia 266/85, Shenavai, tuomio 15.1.1987 (Kok. 1987, s. 239).

seen velvoitteeseen sovellettavan lain mukaisesti silloinkin, kun kansainvälisluonteiseen irtainten esineiden kauppaan sovellettava vuoden 1964 yhtenäislaki on otettu osaksi tätä lainsäädäntöä.

V Asiassa esitetyt huomautukset

a) *Pääasian asianosaisten huomautukset*

16. GIE Groupe Concorden ja muiden pääasian kantajien edustajat väittävät, että Cour de cassation on esittäessään yhteisöjen tuomioistuimelle tämän ennakkoratkaisukysymyksen varsinaisesti kehottanut tätä luopumaan vakiintuneesta oikeuskäytännöstään ja tulkitsemaan velvoitteen täyttämispaikan käsitettä itsenäisesti. Pääasian kantajat katsovat, että ei ole ilmennyt mitään sellaista uutta seikkaa, joka puoltaisi uuden suuntauksen omaksumista oikeuskäytännössä, joten sopimuksesta johtuvien velvoitteiden täyttämispaikka on edelleen määritettävä niiden aineellisoikeudellisten säännösten mukaan, joita asiaa käsittelevän tuomioistuimen on lainvalintasääntöjen mukaan sovellettava.

17. Pääasian vastaajat Pro Line ja aluksen vakuuttanut yhtiö päätyvät huomautuksissaan samaan päätelmään korostettuaan ensin sitä, kuinka paljon Euroopan eri oikeusjärjestykset vielä poikkeavat toisistaan sopimusvelvoitteen täyttämispaikan määrittämisen osalta, ja sitä, miten nämä erot vaikuttavat siihen ennustettavuuteen, jonka sopimusasioissa toivottaisiin vallitsevan toimivaltaisen tuomioistuimen osalta.

b) *Asian käsittelyyn osallistuneiden hallitusten huomautukset*

18. Saksan hallitus puoltaa sitä, että käsitettä "paikkakunta, jossa velvoite on täytetty tai täytettävä" tulkitaan itsenäisesti. Koska erilaisia sopimustyyppejä on paljon, velvoitteen täyttämispaikka on syytä määrittää kunkin sopimusryhmän osalta. Jotta sopimuspuolten välillä säilyisi välttämätön tasapaino, sopimuksen täyttämispaikan on kussakin tapauksessa määräydyttävä kyseessä olevan konkreettisen suorituksen mukaisesti.

Silloin kun on kysymys sopimuksista, joilla esineiden omistus- tai nautintaoikeus siirretään vastikkeellisesti, ja kanteessa tarkoitetaan keskeistä suoritusta, täyttämispaikkana voidaan Saksan hallituksen mielestä pitää kiinteistön sijaintipaikkaa tai paikkaa, jossa irtain esine sopimuksen ehtojen mukaan sijaitsee.

Jos sopimus koskee palvelun suorittamista mutta ei ole työsopimus, täyttämispaik-

kana voidaan Saksan hallituksen mukaan pitää paikkaa, jossa pääosa kyseisestä suorituksesta tehdään, jos kanteessa tarkoitetaan tätä suoritusta.

Jos oikeudenkäynti sitä vastoin koskee rahavastiketta, täyttämispaikkana voidaan Saksan hallituksen mukaan pitää vastaajan oikeuspaikkaa sopimuksen tekohetkellä.

19. Myös Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus puoltaa täyttämispaikan käsitteen itsenäistä tulkintaa. Sen lisäksi, että tämä ratkaisu lisäisi oikeusvarmuutta ja tekisi yleissopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien soveltamisesta oikeudenmukaisempaa ja yhdenmukaisempaa, se vähentäisi yleissopimuksen tavoitteiden mukaisesti mahdollisuuksia "oikeuspaikan valikointiin" (forum shopping). [10]

Yhdistynyt kuningaskunta toteaa vielä olevansa sitä mieltä, että tällaista tulkintaa on käytännössä sovellettava tapauskohtaisesti. Koska nyt käsiteltävänä olevassa asiassa on kysymys kanteesta, joka on saanut alkunsa kuljetussopimukseen perustuvan toimituksen kohteena olleiden tavaroiden virheellisyydestä, velvoitteen täyttämispaikka on lastin sovittu vastaanottopaikka.

20. Ranskan hallituksen mukaan on todettu, että tietyillä kansallisilla tuomioistuimilla on vaikeuksia soveltaa asiassa Tessili annetun tuomion mukaista oikeuskäytäntöä, ja että tämä oikeuskäytäntö on jossain määrin vaikeuttanut sen ennakoimista, mikä tuomioistuin on toimivaltainen sopimusasiassa. Koska velvoitesuhteista ei vieläkään ole olemassa yhdenmukaista oikeudellista sääntelyä, sen salliminen, että tuomioistuin määrittää velvoitteen täyttämispaikan kunkin velvoitesuhteen keskeisten tosiseikkojen perusteella, heikentäisi ennustettavuutta ja näin ollen loisi oikeudellista epävarmuutta. Ranskan hallituksen mielestä näissä olosuhteissa ei ole toivottavaa, että yhteisöjen tuomioistuin hyväksyy Cour de cassationin epäsuorasti esittämän ratkaisun, jonka mukaan täyttämispaikkaa tulkitaan itsenäisesti.

21. Italian hallitus toteaa, että Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaa on tulkittu monella tavalla, minkä vuoksi tällä hetkellä tutkitaan, olisiko näitä määräyksiä syytä muuttaa lisäämällä niihin yhdenmukaista liittymää koskeva määräys. Italian hallituksen mukaan juuri nyt ei ole tarkoituksenmukaista hylätä asiassa Tessili annetun tuomion mukaista oikeuskäytäntöä. Tässä vaiheessa riittää, kun tehdään seuraava varauma: jos 5 artiklan 1 kohdan mukainen toimivaltainen tuomioistuin on kantajan oikeuspaikan tuomioistuin, sen on oltava sama kuin — asiaa käsittelevän

10 — Eli siihen, että oikeuspaikka valitaan sen mukaan, mitä etuja kyseisessä paikassa sovellettavasta aineellisesta (tai jopa prossessi-) oikeudesta voidaan saada.

tuomioistuimen itsenäisessä ja yhdenmukaisessa merkityksessä ymmärtämän — velvoitteen täyttämispaikan tuomioistuin.

c) *Komission huomautukset*

22. Komission mukaan yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Tessili antamassaan tuomiossa omaksuma ratkaisu on alusta alkaen ollut tilapäinen, koska sellainen yhteisönlaajuinen tulkinta, joka olisi taannut Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan yhdenmukaisen tulkinnan, ei tuolloin vielä ollut mahdollinen. Seuraavaksi komissio toteaa, että tämä ratkaisu on johtanut tiettyihin vaikeuksiin sekä teoriassa että käytännössä. Asiaa käsittelevän tuomioistuimen on nimittäin ensin tutkittava omien lainvalintasääntöjensä mukaan, mitä lakia riidanalaiseen velvoitteeseen sovelletaan, ja sen jälkeen määritettävä, mikä tuomioistuin on tämän lain mukaan toimivaltainen. Komission mukaan tämä menetelmä poikkeaa kansainvälisen yksityisoikeuden yleisestä säännöstä, jonka mukaan toimivaltaisen tuomioistuimen määräytyminen ei riipu siitä, mitä lakia asiaan sovelletaan.

Tämän vuoksi komissio ehdottaa, että yhteisöjen tuomioistuin tulkitsisi täyttämispaikan käsitettä itsenäisesti. Komission mukaan tämä ratkaisu olisi erityisen välttämätön merikuljetussopimusten osalta, koska niiden erityispiirteet tekevät asiassa Tessili annetun tuomion mukaisen oikeuskäytännön tehokkaan soveltamisen vaikeaksi. Analysoituaan niitä eri tulkintamahdollisuuksia, joiden avulla voidaan määrittää, missä paikassa velvoite toimittaa tavarat vahingoittumattomina täytetään kansainvälisen merikuljetussopimuksen yhteydessä, komissio katsoo, että täyttämispaikka on "paikka, jossa tavarat on toimitettu tai toimitettava".

VI Asiassa Tessili annetussa tuomiossa omaksutun ratkaisun tarkastelu

23. Cour de cassationin yhteisöjen tuomioistuimelle esittämä ennakkoratkaisukysymys ei periaatteessa näyttäisi vaativan täysistuntokäsittelyä. Kysymys on nimittäin Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan tulkinnasta eli sen tutkimisesta, mitä riidanalaisen velvoitteen täyttämispaikalla on tarkoitettava tässä Euroopan prosessisäännöstössä. Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin ratkaissut tämän kysymyksen jo vuonna 1976 ensimmäisessä Brysselin yleissopimusta koskeneessa tuomiossaan. Oman toimivaltaisuutensa selvittääkseen tuomioistuimen, jossa kanne on nostettu, "on omien lainvalintasääntöjensä mukaan määritettävä, mitä lakia kyseessä olevaan oikeussuhteeseen sovelletaan, ja määriteltävä mainitun lain mukaisesti paikkakunta, jossa riidanalainen sopimusvelvoite täytetään".[11] Tämä ratkaisu on äskettäin vahvistettu samoin sanoin asiassa Custom Made Commercial annetussa tuomiossa,[12] jossa Bundesgerichshof oli esittänyt ennakkoratkaisukysymyksen. Yhteisöjen tuomioistuin on jo yli 20 vuoden ajan

11 — Edellä alaviitteessä 3 mainittu asia Tessili, tuomion 13 kohta.

12 — Edellä alaviitteessä 4 mainittu asia Custom Made Commercial, tuomion 26 kohta.

lähes poikkeuksetta ratkaissut asian samalla tavalla. [13]

24. Pitää paikkansa, että asia Custom Made Commercial sisälsi asiassa Tessili annetun tuomion mukaiseen oikeuskäytäntöön verrattuna yhden uuden piirteen, koska oikeussuhteeseen sovellettava laki ei määräytynyt lainvalintasääntöjen mukaisesti vaan kansainvälisiä oikeustoimia koskevan, kansainväliseen sopimuksen perustuvan yhtenäisen lain mukaisesti; tapauksessa oli kyse 1.7.1964 tehtyyn Haagin yleissopimukseen liitetystä, kansainvälisluonteiseen irtainten esineiden kauppaan sovellettavasta yhtenäislaista. Tällä seikalla ei kuitenkaan ole merkitystä nyt käsiteltävänä olevassa asiassa. Cour de cassation ei ole tässä asiassa viitannut mihinkään sellaiseen erityispiirteeseen, jonka vuoksi yhteisöjen tuomioistuimen olisi perusteltua vastata kysymykseen eri tavalla kuin edellä mainituissa asioissa Tessili ja Custom Made Commercial. Ainakaan minun mielestäni ei voida myöskään sanoa, että asiassa Custom Made Commercial annetun tuomion perustana olleet olosuhteet olisivat muuttuneet huomattavasti. Kun Cour de cassation on uudelleen esittänyt yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan tulkintaa koskevan kysymyksen, se on käyttänyt kansallisilla tuomioistuimilla olevaa toimivaltaa, jonka yhteisöjen tuomioistuin on tunnustanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla esitettyjen kysymysten osalta ja jonka nojalla kansalliset tuomioistuimet saavat tarpeelliseksi katsoessaan esittää yhteisöjen tuomioistuimelle kysymyksiä jo ratkaistuista seikoista. [14]

25. Brysselin yleissopimukseen on otettu yleinen sääntö (actor sequitur forum rei), joka tunnetaan melkein kaikissa oikeusjärjestyksissä ja jonka mukaan toimivaltainen tuomioistuin on vastaajan kotipaikan tuomioistuin. [15] Tämän varsinaisen yleisen oikeuspaikan ohella yleissopimuksessa kuitenkin määrätään muistakin oikeuspaikoista, joka voivat olla yhtäältä erityisiä tai valinnanvaraisia taikka toisaalta yksinomaisia. Nyt kyseessä oleva oikeuspaikka kuuluu ensin mainittuun ryhmään, koska kantaja voi saattaa asian sen paikkakunnan tuomioistuimen käsiteltäväksi, jossa "kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä". Selvitän jäljempänä, miksi tällainen erityinen oikeuspaikka on olemassa. Tässä yhteydessä riittää, kun todetaan, että kantaja, joka aikoo tuomioistuimessa vedota sopimusvelvoitteeseen perustuvaan oikeuteen, voi vapaasti valita vähintäänkin kahden tuomioistuimen välillä eli vastaajan kotipaikan tuomioistuimen ja velvoitteen täyttämispaikan tuomioistuimen välillä.

26. Vaikka *velvoitteen täyttämispaikan* käsite on näennäisesti yksinkertainen, se herättää nopeasti useita kysymyksiä. Mitä tarkoitetaan "sopimusta koskevalla asialla"? Mistä velvoitteesta on kysymys? Onko kyseessä esimerkiksi velvoite tavaran toimittamiseen tai suorituksen tekemiseen vai hinnan maksamiseen? Miten täyttämispaikka määräytyy? Minkä lain mukaisesti? Tuomioistuinmaan lain (lex fori) mukaisestiko? Vai jonkin muun lain mukaisesti?

27. Sen jälkeen kun yhteisöjen tuomioistuin ensimmäisen kerran käsitteli tätä alaa

13 — Ainoa poikkeus koskee työsopimuksesta johtuvien velvoitteiden täyttämistä, ja se on tehty nimenomaan työntekijöiden erityistä suojaamista koskevan vaatimuksen vuoksi; poikkeus on perusteltu, koska asia oli oletettavasti unohdettu yleissopimuksesta. Tämä erityistapaus sitä paitsi lisättiin yleissopimuksen sanamuotoon, kun sitä vuonna 1989 tarkistettiin.

14 — Ks. tältä osin yhdistetyt asiat 28/62—30/62, Da Costa en Schaake ym., tuomio 27.3.1963 (Kok. 1963, s. 59 ja erityisesti s. 76; Kok. Ep. I, s. 173).

15 — Yhteisöjen tuomioistuin on tunnustanut tämän periaatteen yleisluonteisuuden useissa tuomioissa. Ks. esim. asia C-26/91, Handte, tuomio 17.6.1992 (Kok. 1992, s. I-3967, 14 kohta).

asiassa Tessili antamassaan tuomiossa, se on vastannut kaikkiin näihin kysymyksiin. Sekä velvoitteen että sopimusta koskevan asian käsitteitä on tulkittava itsenäisesti [16] eli kansallisissa oikeusjärjestyksissä käytetyistä käsitteistä riippumatta. Tuomioistuimen on luonnehdittava kanteessa tarkoitettu velvoite ja tutkittava, mitä lakia tähän velvoitteeseen sovelletaan, jotta se voisi määrittää täyttämispaikan tämän lain mukaisesti. Jos täyttämispaikka kuuluu kyseisen tuomioistuimen omaan toimialueeseen, tuomioistuin on toimivaltainen, mutta päinvastaisessa tapauksessa ei.

28. Asiassa Tessili omaksuttu ratkaisu näyttää teoriassa virheettömältä. Ihanteellisessa maailmassa, jossa oikeusnormit ovat yksiselitteisiä ja tuomioistuimet kaikkitietäviä, se mahdollistaisi ennustettavat ja yhdenmukaiset ratkaisut, jotka olisivat samalla yleissopimuksen sanamuodon — ja ehkä jopa sen tarkoituksen — mukaisia. Käytännössä kuitenkin ilmenee aina useampia kuin yksi ikävä yllätys. Asiassa Tessili annetun tuomion mukainen oikeuskäytäntö nimittäin velvoittaa tuomioistuimen suorittamaan kolme oikeudellisesti aika vaikeaa peräkkäistä toimenpidettä. Sen on ensinnäkin luonnehdittava kanteessa tarkoitettua sopimusvelvoitetta tai luokiteltava se käytettävissään olevien tietojen perusteella. Tässä tarkoituksessa sen on ensin todettava, että kyseessä todella on sopimusoikeudellinen oikeussuhde, ja luokiteltava velvoitesuhde johonkin yleisesti hyväksyttyyn ryhmään (mm. kauppasopimukset, kuljetussopimukset, luovutussopimukset, luottosopimukset). Vaikka tämä ensimmäinen tehtävä saattaa olla helpoin, siihen voi kuitenkin liittyä vaikeuksia. Miten esimerkiksi yhdistyksen ja sen jäsenten välisiä suhteita pitäisi luonnehtia? Tai missä kulkee sopimukseen perustuvan vahingonkorvauksen ja sopimukseen perustumattoman vahingonkorvauksen raja? Tuomioistuimen on joka tapauksessa jossain määrin perehdyttävä kanteen taustalla oleviin seikkoihin.

29. Tämän jälkeen tuomioistuimen on tutkittava, kuuluko sen käsiteltäväksi saatettu oikeussuhde jonkin yhdenmukaisen kansainvälisen järjestelmän alaisuuteen, mitä tehtävää alaa koskevien kansainvälisten sopimusten jatkuva lisääntyminen pikemminkin vaikeuttaa kuin helpottaa. Jos oikeussuhde ei kuulu tällaisen järjestelmän alaisuuteen, tuomioistuimen on selvittääkseen, mitä lakia oikeussuhteeseen sovelletaan, turvauduttava oman maansa kansainvälisen yksityisoikeuden sääntöihin tai sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista 19.6.1980 tehtyyn Rooman yleissopimukseen, sen jälkeen kun se on tullut voimaan. Tämä vaihe voi edellyttää riidan aineellisten seikkojen perusteellisempaa analyysiä. Kaikki oikeuden parissa työskentelevät tuntevat ne vaikeudet, joita jonkin oikeusjärjestyksen lainvalintasääntöjen soveltaminen aiheuttaa; näiden vaikeuksien suuruus on verrattavissa vain siihen innostukseen, jota niiden tutkiminen aiheuttaa yliopiston tutkijoiden keskuudessa.

30. Sen jälkeen kun tuomioistuin on selvittänyt, mitä lakia sovelletaan, sen on kolmanneksi määritettävä, mikä on riidanalaisen velvoitetyypin täyttämispaikka tämän lain mukaan. Jos tältä osin ei ole yhdenmukaisia sääntöjä, tuomioistuimen on johdettava tällaiset säännöt joko oman maansa oikeudesta tai jonkin toisen maan oikeudesta. Viimeksi mainitun vaihtoehdon aiheuttamat ongelmat, jotka liittyvät sekä tuomioistuimen toimivalta-alueeseen että

16 — Ks. myös mm. asia 34/82, Peters, tuomio 22.3.1983 (Kok. 1983, s. 987, 9 ja 10 kohta); asia 9/87, Arcado, tuomio 8.3.1988 (Kok. 1988, s. 1539, 10 ja 11 kohta) ja edellä alaviitteessä 15 mainittu asia Handte, tuomion 10 kohta.

asiaan sovellettavaan lakiin, voivat osoittautua käytännöllisesti katsoen ylitsepääsemättömiksi. Tietyn velvoitetyypin täyttämispaikkaa määritettäessä joka tapauksessa törmätään siihen yleiseen vastenmielisyyteen, jota useimmissa oikeusjärjestyksissä tunnetaan abstrakteja määritelmiä kohtaan. Ehkä rahasuoritusta koskevia velvoitteita lukuun ottamatta kansallisissa oikeusjärjestyksissä yleensä tyydytään viittaamaan yleisesti osapuolten — konkludenttiseen tai nimenomaiseen — tahtoon. Tämä pakottaa tuomioistuimen tutkimaan itse pääasiaa vieläkin perinpohjaisemmin. [17]

31. Parhaimmassa tapauksessa kaikki nämä ponnistelut ovat johtaneet sen toteamiseen, että tuomioistuin, jossa kanne on nostettu, on asiassa toimivaltainen; pahimmassa tapauksessa ne johtavat 5 artiklan sivuuttamiseen tai siihen, että toimivallan todetaan kuuluvan jonkin toisen jäsenvaltion tuomioistuimille, joiden on toimivaltansa varmistaakseen kuitenkin tehtävä samanlainen analyysi, jos niissä nostetaan uusi kanne.

32. Seuraavaksi aion analysoida näitä vaiheita nyt käsiteltävänä olevan asian kannalta.

VII Asiassa Tessili annetun tuomion mukaisen oikeuskäytännön soveltaminen nyt käsiteltävänä olevaan asiaan

33. Pääasian kantajat ovat vakuutusyhtiöitä. Ne ovat vakuuttaneet tiettyjen tavaroiden merikuljetuksen Le Havren satamasta Ranskasta Santosin satamaan Brasiliaan. Määräsatamassa havaittiin, että vakuutetut tavarat olivat vahingoittuneet ja vähentyneet, jolloin vakuutusyhtiöt suorittivat korvauksen tavaran vastaanottajalle. Vastaanottajan kanneoikeus ja muut oikeudet siirtyivät takautumisoikeuden perusteella vakuutuksenantajille, jotka nostivat Le Havren alioikeudessa kanteen kuljetuksesta vastaavia (aluksen päällikkö, aluksen omistava varustamo, kuljetusyritys ja aluksen siviilioikeudellisen vastuun varalta vakuuttanut vakuutusyhtiö) vastaan, mistä nyt käsiteltävänä oleva asia on saanut alkunsa.

34. Le Havressa toimivan tuomioistuimen, joka joutui selvittämään oman toimivaltaisuutensa, olisi asiassa Tessili annetun tuomion mukaisen oikeuskäytännön mukaan pitänyt tutkia itsenäisen tulkinnan avulla, oliko kyseessä sopimuksesta johtuva kanne. Tämän kysymyksen ei olisi pitänyt aiheuttaa suurempia ongelmia. Kyseessä on epäilemättä kanne, joka on ainakin välillisesti saanut alkunsa tavarankuljetussopimuksesta. Itse asiassa tämä pitää paikkansa vain rahdinkuljettajaan kohdistuvan kanteen osalta. On todennäköistä, että muiden vastaajien osalta vahingonkorvauskanne ei perustu sopimukseen. Siinä tapauksessa [18] tuomioistuimen olisi yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan pitänyt katsoa näiden muiden vastaajien osalta, että yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaa ei

17 — Tämä on ilmeisessä ristiriidassa yleissopimuksen tavoitteiden ja tarkoituksen kanssa, sillä yleissopimus edellyttää, että sen "5 artiklaa on tulkittava siten, että kansallinen tuomioistuin voi itse ratkaista toimivaltaisuuskysymyksen joutumatta tutkimaan pääasiaa" (em. asia Custom Made Commercial, tuomion 20 kohta).

18 — Cour de cassation on voinut ottaa tämän huomioon sulkeakseen pois ranskalaisten tuomioistuimien toimivallan ainakin aluksen päällikön osalta (ks. edellä 9 kohta).

voida soveltaa, koska kysymys ei ole sopimukseen perustuvista velvoitteista. [19]

35. Sen jälkeen kun kanteen oli todettu koskevan sopimusta ainakin yhden vastaajan osalta, tuomioistuimen olisi pitänyt määrittää, mitä konkreettista velvoitetta kanteessa tarkoitetaan. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut, "[k]un kantaja esittää vahingonkorvausvaatimuksia — — yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettuna velvoitteena on samoin pidettävä sopimuksesta syntyvää velvoitetta, jonka täyttämättä jättämiseen vahingonkorvaus- tai purkukanne perustuu", [20] joten on selvää, että velvoite, jota tuomioistuimen olisi pitänyt pitää ratkaisevana, on velvoite kuljettaa tavara määräsatamaan vahingoittumattomana.

36. Seuraavaksi tuomioistuimen olisi pitänyt määrittää sovellettava laki; asiassa Tessili annetun tuomion mukaisen oikeuskäytännön mukaan tuomioistuimen olisi pitänyt ratkaista tämä omien lainvalintasääntöjensä perusteella. Liittymät, joita lainvalintasääntöjen mukaan sovelletaan sopimusta koskeviin asioihin, poikkeavat toisistaan huomattavasti. Voidaan hypoteettisesti kuvitella, että kyseeseen olisivat voineet — seuraavassa järjestyksessä — tulla osapuolten valitsema laki, se kansallinen lainsäädäntö, jonka alaisuuteen molemmat sopimuspuolet kuuluvat, sopimuksentekopaikan laki ja vielä viimeiseksi sopimuksen täyttämispaikan laki. Koska mistään ei käy ilmi, että sopimuspuolet, jotka ilmeisesti ovat eri kansalaisuutta, olisivat sopineet jonkin lain soveltamisesta ja koska sopimuksentekopaikasta saattaa olla vakavia epäilyksiä, sillä sopimus liittää rahdinkuljettajan ja tavaran vastaanottajan toisiinsa silloin, kun viimeksi mainitulle annetaan konossementti, on todennäköistä, että tuomioistuin joutuu määrittämään sopimukseen sovellettavan lain sopimuksen täyttämispaikan lain perusteella!

37. Kuvitelkaamme seuraavaksi, että tuomioistuin, jossa kanne on nostettu, olisi osapuolten nimenomaisesti ilmaiseman tai oletetun tahdon perusteella tai turvauduttuaan lainvalintakysymystä tutkiessaan johonkin pakottavaan tai täydentävään oikeusnormiin [21] päätellyt, että asiaan sovelletaan Brasilian lakia. Tuomioistuimen olisi vielä tutkittava, mikä paikka Brasilian lain mukaan on merikuljetusvelvoitteen täyttämispaikka. Koska on epätodennäköistä, että ranskalainen alioikeus tuntisi Brasilian oikeutta riittävästi tai että sillä olisi käytettävissään asianmukaiset keinot sen ymmärtämiseksi, se todennäköisesti hylkäisi näin monimutkaisen menetelmän ja päätyisi johonkin muuhun, mahdollisesti yksittäistapauksen olosuhteisiin perustuvaan ratkaisuun.

38. Jos ranskalaisella tuomioistuimella sattumalta on tarvittavat tiedot Brasilian oikeudesta, todennäköisesti kuitenkin osoittautuu, että Brasilian oikeudessa — kuten muissakin oikeusjärjestyksissä — mieluiten pidättäydytään sopimuksia koskevien abstraktien määritelmien antamisesta ja jätetään sopimukseen liittyvien seikkojen määritteleminen osapuolille. Jos tuomioistuin voi tiedossaan olevien seikkojen perusteella päätellä, että osapuolten

19 — Asia C-51/97, Réunion européenne, tuomio 27.10.1998 (Kok. 1998, s. I-6511, 20 kohta).

20 — Em. asia De Bloos, tuomion 14 kohta.

21 — Kuten kansalliseen säännökseen, jonka mukaan merikuljetusvelvoitteen täyttämispaikka on lastaussatama.

tahto on ollut sopia, että velvoitteen täyttämispaikka on tavaran määräsatama, tuomioistuimen on katsottava, että sillä tarkoitetaan Santosin satamaa.

39. Jos osoittautuu, että sopimusvelvoitteen täyttämispaikka on Brasiliassa, ranskalainen tuomioistuin ei voi muuta kuin todeta toimivaltansa puuttuvan ja kieltäytyä käsittelemästä kannetta enempää siltä osin kuin siihen sovelletaan yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaa. Ongelmia aiheuttaa se, että yleissopimuksen 5 artiklan johdantokappaleen mukaan "sitä vastaan, jolla on kotipaikka *sopimusvaltiossa*, voidaan nostaa kanne *toisessa sopimusvaltiossa*". Silloin kun tuomioistuin toteaa, että sen käsiteltäväksi saatetussa kanteessa tarkoitetaan velvollisuutta, joka on täytetty tai täytettävä "jossain muualla kuin sopimusvaltioiden alueella, sillä ei ole muuta vaihtoehtoa kuin katsoa, että yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaisen paikan perusteella ei voi syntyä toimivaltaa sopimusvaltioiden alueella ja että tätä määräystä ei näin ollen voida soveltaa". [22]

40. Esimerkkinä voidaan mainita, että jos kanne olisi nostettu Espanjassa, tuomioistuin olisi soveltanut oikeustoimen osapuolten nimenomaisesti sopimaa lakia edellyttäen, että se jollain tavalla liittyy kyseiseen oikeustoimeen; jollei tällaista nimenomaista valintaa olisi tehty, tuomioistuin olisi soveltanut sitä kansallista lainsäädäntöä, jonka alaisuuteen oikeustoimen molemmat osapuolet kuuluvat; jollei sellaista ole, tuomioistuin olisi soveltanut osapuolten yhteisen tavanomaisen asuinpaikan lakia, ja viimeisenä vaihtoehtona sopimuksen tekopaikan lakia. [23] Ennakkoratkaisupyyntöön sisältyvien tietojen perusteella ei voida päätellä, mitä lakia olisi sovellettu, mutta kaiken todennäköisyyden mukaan sitä selvitettäessä olisi pitänyt täsmentää, mitä tavanomaisen asuinpaikan kaltainen ilmaisu tarkoittaa yhtiöiden ja niiden toimipaikkojen kohdalla tai sopimuksen tekopaikan kaltainen ilmaisu "kaukosopimusten" kohdalla.

41. Uskon kuitenkin, että käytettävissäni olevista tiedoista voidaan päätellä, että ranskalaisen tuomioistuimen olisi lex causaen määrittämiseksi pitänyt turvautua sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista 19.6.1980 tehtyyn Rooman yleissopimukseen. Tämä yleissopimus on tullut Ranskassa voimaan 1.4.1991, ja kanne on nostettu Le Havren tuomioistuimessa 22.9.1991 (ks. edellä 6 kohta). Ratkaisu olisi näin ollen ollut jossain määrin helpompi ja tietenkin yhdenmukainen kaikissa sopimusvaltioissa; ratkaisu ei kuitenkaan olisi sellaisenaan poistanut tulkintaerojen vaaraa. Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdassa nimittäin määrätään, että jolleivät osapuolet ole valinneet lakia, sopimukseen sovelletaan sen valtion lakia, johon sopimus läheisimmin liittyy. Siltä osin kuin sillä on merkitystä tässä asiassa, Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 4 kohdassa määrätään, että "jos valtio, jossa liikenteenharjoittajan päätoimipaikka

22 — Asia 32/88, Six Constructions, tuomio 15.2.1989 (Kok. 1989, s. 341, 20 kohta).

23 — Espanjan *Código Civil*in (siviililaki) 10 §:n 5 momentin ensimmäinen kohta. On huomattava, että sopimuksen tekopaikan määrittäminen voi olla vaikeaa, jos tarjous tehdään eri paikassa kuin missä hyväksyvä vastaus annetaan. Espanjan oikeudessa — siviililain 1262 §:n viimeisen luetelmakohdan mukaan — tämä ongelma ratkaistaan olettamalla, että sopimus on tehty siellä, missä tarjous on tehty. Tässä tapauksessa tämä voisi merkitä sitä, että jos tarjous katsotaan tehdyksi kuljettajan kotipaikassa, asiaan sovellettaisiin mahdollisesti Saksan lakia.

sopimuksen tekohetkellä sijaitsee, on myös valtio, jossa lastaus- tai purkauspaikka taikka lähettäjän päätoimipaikka sijaitsee, sopimukset liittyvät läheisimmin tähän valtioon". Näin ei ilmeisesti ole tässä tapauksessa, joten ainoa kriteeri, jonka avulla sovellettava laki voidaan valita, on yksinkertaisesti 4 artiklan 1 kohdassa mainittu läheisin liittymä.

42. Jos sopimus on tehty Ranskassa ja jos vahingon voidaan todeta johtuvan lastaus- tai ahtausvirheestä, voitaisiin väittää, että sopimusvelvoite liittyy kaikkein läheisimmin Ranskaan, joten asiaan on sovellettava Ranskan lakia. Jos sitä vastoin katsotaan, että konkreettisella purkamisella tai tavaroiden kunnolla on riidanalaisen velvoitteen kannalta suurempi merkitys, kyseeseen tulee Brasilia, ja asiaan sovelletaan sen lakia. Kun on kysymys keskeisistä velvoitteista, lex causaeen turvautuminen pelkästään siirtää epävarmuutta ja siitä aiheutuvaa toimivallan hajaantumisen riskiä ajatustyön myöhempään vaiheeseen mutta ei poista sitä.

43. Vaikka sopimukseen sovellettava laki on saatu selville, täyttämispaikan määrittelemistä koskevat ongelmat, jotka lainsäädäntö aiheuttaa, ovat edelleen ratkaisematta samoin kuin ongelmat, jotka liittyvät siihen, että lex causaeen viittaaminen ei ole hyvä keino ratkaista toimivaltakysymyksiä; tätä seikkaa käsitellään myöhemmin.

VIII Asiassa Tessili annetun tuomion mukaisen oikeuskäytännön kritiikki

44. Asioissa Tessili ja Custom Made Commercial annetuilla tuomioilla vakiinnutettuun oikeuskäytäntöön kohdistuva kritiikki keskittyy varsinaisesti kahteen seikkaan eli ensinnäkin niihin käytännön vaikeuksiin, joihin oikeuskäytännön soveltamisessa törmätään, ja toiseksi niihin epätoivottuihin seurauksiin, joita aiheutuu, kun prosessuaalista toimivaltaa koskevan kysymyksen ratkaisemiseksi joudutaan tutkimaan asiaan sovellettavaa aineellista oikeutta. Näihin epätoivottuihin vaikutuksiin kuuluu se, että kantajan kotipaikan tuomioistuin tulee aina vain useammin kyseeseen yleisenä oikeuspaikkana sopimusasioissa.

a) *Asiassa Tessili annetun tuomion mukaisen oikeuskäytännön soveltamiseen liittyvät vaikeudet*

45. Kuten olen jo todennut, asiassa Tessili annetun tuomion mukainen oikeuskäytäntö velvoittaa tuomioistuimen, jossa kanne on nostettu, suorittamaan seuraavat kolme toimenpidettä: kanteessa tarkoitetun velvoitteen itsenäinen luonnehdinta; tähän velvoitteeseen sovellettavan lain määrittäminen tuomioistuinmaan lainvalintasäännösten mukaisesti ja velvoitteen täyttämispaikan määrittäminen velvoitteeseen sovellettavan lain mukaisesti.

46. Mielestäni olen nyt käsiteltävänä olevan tapauksen osalta osoittanut riittävän selvästi, että Tessili-menetelmä on — vähintäänkin — erittäin työläs, etenkin jos

sitä arvioidaan suhteessa sen ainoaan tavoitteeseen, joka on sen määrittäminen, onko tuomioistuin, jossa kanne on nostettu, toimivaltainen.[24] Menetelmän monimutkaisuus on herättänyt runsaasti arvostelua oikeustieteellisessä kirjallisuudessa, mutta — mikä vakavampaa — se on myös johtanut siihen, että kansalliset tuomioistuimet ovat selvästi hyljeksineet menetelmää. Lyhyesti sanottuna, asiassa Tessili annetun tuomion mukaista oikeuskäytäntöä ei noudateta.[25] Jos sitä on joskus todella noudatettu, se on yleensä johtunut siitä, että kyseessä olleeseen velvoitteeseen on sovellettu joko lex foria[26] eli tuomioistuimen parhaiten tuntemaa lainsäädäntöä tai mahdollisesti kansainvälistä yhdenmukaista oikeutta.

47. On täsmennettävä, että mielestäni asiassa Tessili annetun tuomion mukaisen oikeuskäytännön oikea soveltaminen edellyttää, että tuomioistuin ei pelkästään käy läpi edellä mainittuja päättelyvaiheita omassa keskuudessaan vaan että se myös tuo ne selvästi esiin ja perustelee ne. Asiassa Tessili annetun tuomion mukaisen oikeuskäytännön soveltamisena ei voida pitää sitä, että tuomioistuin tyytyy päätöksessään mainitsemaan 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun riidanalaisen velvoitteen täyttämispaikan, vaikka se olisi sama paikka, johon kyseisen oikeuskäytännön oikealla soveltamisella olisi päädytty.

48. Silloin kun tuomioistuin ei sovella lainvalintasääntöihin perustuvaa menetelmää, se yleensä määrittää täyttämispaikan yksittäistapauksen olosuhteiden perusteella.[27] Lopuksi on todettava, että asiassa Tessili annetun tuomion mukaista oikeuskäytäntöä vastaan on esiintynyt myös todellista "kapinointia"; tästä voidaan — sen erityispiirteiden vuoksi — mainita esimerkkinä nyt ennakkoratkaisukysymyksen esittäneen Cour de cassationin vastustus tätä oikeuskäytäntöä kohtaan.[28]

49. Kansallisilta tuomioistuimilta vaaditussa vaikeassa suorituksessa on kuitenkin ehkä kaikkein masentavinta se, että käytännössä tulos on joko vastaajan kotipaikka, jolloin yleissopimuksen 2 artiklassa määrätyn yleisen toimivaltaperusteen soveltaminen olisi riittänyt, tai kantajan kotipaikka, mikä on ristiriidassa paitsi useimpien Euroopan valtioiden prosessuaalisten perinteiden kanssa myös itse Brysselin yleissopimuksen systematiikan kanssa, *eikä edes ole mitenkään taattua, että kumpikaan näistä paikoista olisi se,*

24 — Jos tuomioistuin tutkinnan päätteeksi toteaa olevansa toimivaltainen, se voi pääasiaa käsitellessään vielä poiketa toimivaltaa selvittäessään tekemistään päätelmistä, koska "edellä mainittujen yleissopimukseen sisältyvien [siviili-, kauppa- tai prosessioikeudesta peräisin olevien] ilmaisujen ja käsitteiden tulkinta ei — — rajoita asiaan sovellettavan aineellisen säännön tutkimista" (edellä alaviitteessä 3 mainittu asia Tessili, tuomion 11 kohta). Jos tuomioistuin päinvastoin toteaa, ettei se ole toimivaltainen, sen analyysistä ei ole mitään hyötyä sille tuomioistuimelle, jossa kanne seuraavaksi nostetaan, kuten olen jo todennut.

25 — Asiassa Tessili annetun tuomion mukaisen oikeuskäytännön soveltamisen kohtaamasta vastustuksesta ks. Droz, G., "Delendum est forum contractus? (vingt ans après les arrêts De Bloos et Tessili interprétant l'article 5, point 1, de la convention de Bruxelles du 27 septembre 1968)", *Recueil Dalloz*, 1997, s. 351.

26 — Ks. esim. Cour de cassationin (ensimmäinen siviiliasioiden jaosto) asiassa San Carlo Gruppo alimentare SPA v. SBC Vito 6.2.1996 antama tuomio, jota on lainattu julkaisussa *Revue critique de droit international privé*, 1996, s. 504.

27 — Ks. tältä osin Gaudemet-Tallon, H., *Les conventions de Bruxelles et de Lugano*, nro 173, s. 129.

28 — Vaikka siviiliasioiden jaosto asiassa Société Bateg Delta v. Société Ward Groupe ym. 25.2.1997 antamassaan tuomiossa (*Recueil Dalloz*, 1997, Jurisprudence, s. 562) sovelsi Tessili-menetelmää uskollisesti, muutamaa päivää myöhemmin sama jaosto vahvisti ulkomaisen tuomion täytäntöönpanoa koskevan määräyksen katsoen, että pääasiaa käsitellyt tuomioistuin oli määrittänyt täyttämispaikan oikein "velvoitteen luonteen ja asian olosuhteiden perusteella" (asia SA Comptoir commercial d'Orient v. Société Medtrafina, tuomio 11.3.1997, ibidem). Jälleen muutamia päiviä myöhemmin Cour de cassationin kauppaoikeudellisten asioiden jaosto kumosi muutoksenhaun kohteena olleen tuomion oikeudellisen perustan puuttumisen vuoksi, koska tuomiossa ei ollut mainittu sovellettavaa lakia (asia Ernesto Stoppani SPA v. SARL Stoppani France, tuomio 18.3.1997, ibidem). En voi olla hämmentymättä ja tuntematta tiettyä epämukavuutta tällaisen epävarmuuden edessä, jota oikeuskäytännössä esiintyvä kuohunta aiheuttaa.

jolla on läheisin yhteys riita-asiaan, vaikka juuri tämä on se erityinen kriteeri, jonka vuoksi 5 artiklan 1 kohta on perusteltu, kuten jäljempänä selvitetään. Tällaista tapahtuu ennen kaikkea silloin, kun kyse on velvoitteesta maksaa kauppahinta.

b) *Lex causaeen turvautumisen huono soveltuvuus toimivaltakysymysten ratkaisemiseen*

50. Yhteisöjen tuomioistuimen suosimaan 5 artiklan 1 kohdan tulkintamenetelmään kohdistuvan kritiikin toisessa pääkohdassa valitetaan sitä, että tuomioistuinten toimivaltaa koskeviin kysymyksiin on alettu soveltaa kriteereitä, joiden olemassaolo on perusteltua aineellisessa oikeudessa; tämä on tapahtunut siten, että käyttäytymisnormeille ominaisia elementtejä on siirretty käsitteitä määritteleviin tai oikeuksia luoviin normeihin, kuten kompetenssinormeihin.[29] Samalla tuhoutuu se teoreettinen puhtaus, joka Tessili-menettelyssä on haluttu nähdä.

51. Kritiikki kohdistuu varsinaisesti siihen, että on otettu käyttöön yleinen sopimusasioiden oikeuspaikka, joka on sama kuin kantajan tai pikemminkin myyjän kotipaikka.

52. On kiistatonta, että kansainvälisessä kaupassa yleisin sopimustyyppi on myyntisopimus. Useimmat riita-asiat sitä paitsi koskevat sovitun hinnan maksamista. Euroopassa on perinteisesti vallinnut rinnakkain kaksi eri käsitystä maksun suorittamispaikasta; toisen käsityksen mukaan maksun suorittamispaikka on velallisen kotipaikka (Saksa, Belgia, Espanja, Ranska) ja toisen mukaan velkojan kotipaikka (Tanska, Kreikka, Irlanti, Italia, Alankomaat, Yhdistynyt kuningaskunta). Ensin mainittu vaihtoehto on koko ajan menettänyt asemaansa jälkimmäisen hyväksi. Vuoden 1964 kansainvälisen yhtenäisen kauppalain 59 artiklan 1 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaan myyntihinnan maksamisvelvoitteen täyttämispaikka on myyjän liikepaikka tai, jollei myyjällä ole liikepaikkaa, myyjän tavanomainen asuinpaikka. Kansainvälistä tavaran kauppaa koskevan YK:n yleissopimuksen, joka on tullut voimaan 1.1.1988, 57 artiklassa velvoite maksaa kauppahinta myyjän kotipaikassa tehdään — jos mahdollista — vieläkin yleisemmäksi.

53. Asiassa Custom Made Commercial esitetyssä ennakkoratkaisupyynnössä Bun-

29 — Kelsen on korostanut, että toimivallan, vallan, kelpoisuuden ja vastuun kaltaiset ilmaisut viittaavat samaan käsitteeseen tai ainakin sellaisiin käsitteisiin, jotka ovat erittäin lähellä toisiaan, koska näissä neljässä tapauksessa oikeusnormi laajassa merkityksessä *valtuuttaa* (ermächtigt) tietyn käyttäytymisen ja näin ollen muuttaa sen oikeudellisesti relevantiksi käyttäytymiseksi (Kelsen, H., *Reine Rechtslehre*, Wien, 1960, s. 150—). Alf Ross (Ross, A., *On Law and Justice*, Lontoo, 1958, s. 52—) ja Lars Lindahl (Lindahl, L., *Position and Change. A Study in Law and Logic*, Boston, 1977, s. 194—) luokittelevat kompetenssinormit käsitteitä määritteleviksi tai oikeuksia muodostaviksi normeiksi erotukseksi käyttäytymisnormeista. Kompetenssinormeissa määritellään käsite (esim. lainsäätäjän tai tuomioistuimen käsite) ja tehdään mahdolliseksi jokin toiminta (lakien säätäminen tai tuomioiden antaminen), jotka ilman näitä normeja eivät olisi mahdollisia, koska ne eivät ole luonnollisia. Kompetenssinormit määräävät, minkä tyyppistä käyttäytymistä pidetään lainsäädäntö- tai tuomitsemistoimina ja ketkä voivat toteuttaa tällaisia toimia, kun taas käyttäytymisnormeilla säännellään toiminnan sisältöä.
Tilanne on sama yksityisille oikeussubjekteille myönnetyn toimivallan osalta, vaikka yksityisoikeudessa suositaankin termiä kelpoisuus. Kompetenssinormeilla määritellään, mitä sopimuksella, testamentilla tai lupauksella tarkoitetaan, ja ne tekevät sopimisesta, testamentin tekemisestä tai lupauksen antamisesta oikeudellisesti relevantteja, kun taas käyttäytymisnormeissa täsmennetään tällaisten toimien rajat ja luonteenomaiset piirteet (ks. tältä osin Bulygin, E., "Sobre las normas de competencia", *Análisis lógico y derecho*, Madrid, 1991, s. 485—).

desgerichtshof pohti aiheellisesti, olisiko täyttämispaikka selvitettävä lex causaen mukaan "myös yhdenmukaisen kauppaoikeuden alaisuuteen kuuluvissa asioissa, jolloin kantajan kotipaikan tuomioistuin yleistyy oikeuspaikkana kauppahinnan maksua koskevissa asioissa". [30]

54. Yhteisöjen tuomioistuin vastasi tähän myöntäväksi, mikä yhtäältä helpotti kansallisen tuomioistuimen selvitystyötä, koska kansallinen tuomioistuin saattoi tällöin viitata yhdenmukaiseen kansainväliseen oikeuteen. Samalla paranivat mahdollisuudet, että tuomioistuimet päätyvät yhdenmukaisiin ratkaisuihin. Valitettavasti se toisaalta kiihdytti sitä vaarallista suuntausta, että prosessuaalisia ongelmia, kuten toimivaltaan liittyviä ongelmia ratkaistaessa turvaudutaan aineellisen oikeuden kriteereihin.

55. On kuitenkin todettava, että periaatteessa ei ole lainkaan vaarallista vaan päinvastoin täysin loogista, että sopimusvelvoitteiden täyttämispaikka on sama kuin jommankumman osapuolen kotipaikka, vaikka se olisi myyjän kotipaikka. Useimmissa sopimusmuodoissa on käytäntönä, että osapuolten velvoitteet täytetään jommankumman osapuolen kotipaikassa. Lainvastaista on se, [31] että aineellista oikeutta käytetään muuhun kuin varsinaiseen tehtäväänsä eli — tässä tapauksessa — sopimukseen liittyvien riskien jakamiseen eri osapuolten välillä, kun sen avulla määritetään toimivaltainen tuomioistuin näiden samojen riskinjakoperusteiden mukaisesti. Kun kansainvälisellä tasolla myyjän kotipaikka aina vain yleisemmin hyväksytään maksuvelvoitteen täyttämispaikaksi, se johtaa asioissa Tessili ja De Bloos annettujen tuomioiden mukaisen oikeuskäytännön nojalla siihen, että kantajan kotipaikan tuomioistuimen käyttö laajenee rahamääräisten velvoitteiden osalta, vaikka tällä oikeuspaikalla ei olisi mitään yhteyttä siihen paikkaan, jossa sopimuksen keskeinen vastasuoritus on täytettävä. Vastaajan, joka väittää yleisesti, että tehty suoritus ei vastaa sovittua, on pakko käydä oikeutta tuomioistuimessa, joka saattaa sijaita kaukana hänen kotipaikastaan. Tuomioistuimen, jossa kanne on nostettu, on puolestaan katsottava olevansa toimivaltainen, vaikka sen on tärkeiden todisteiden hankkimiseksi eli sen varmistamiseksi, pitävätkö vastaajan väitteet vastasuorituksen sopimuksenvastaisuudesta paikkansa, turvauduttava aikaa vievään ja kalliiseen kansainväliseen virka-apuun.

56. Julkisasiamies Lenz on siinä kritiikissä, jonka hän on asiassa Custom Made Commercial esittämässään ratkaisuehdotuksessa kohdistanut yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, keskittynyt tarkastelemaan etupäässä tätä ongelmaa. Todettuaan, että yleissopimuksen laatijoiden tarkoituksen mukaan täyttämispaikan käsitteen on mahdollistettava sellaiseen tuomioistuimeen päätyminen, jolla on läheinen yhteys tapauksen tosiseikkoihin, julkisasiamies Lenz korosti, että "[l]ex causae -sääntö, joka koskee — — velvoitteen täyttämispaikkaa, sisältää — — tekijöitä, jotka palvelevat yksinomaan riskin jakamista — — ja joista ei voida saada luotettavia tietoja myyjän velvoitteiden taloudellisesta *tarkoituksesta*". [32] Tästä seuraa, että tätä sääntöä käyttämällä ei saada selville tuomioistuinta, jolla on läheinen yhteys riita-asian tosiseikkoihin.

30 — Bundesgerichtshofin 26.3.1992 esittämä ennakkoratkaisupyyntö (V kappaleen 3 kohdan d alakohdan loppuosa).

31 — Ks. vastaavasti Droz, G., edellä alaviitteessä 25 mainittu teos, s:n 355 loppu.

32 — Julkisasiamies Lenzin ratkaisuehdotus em. asiassa Custom Made Commercial (Kok. 1994, s. I-2933, 80 kohta).

Julkisasiamies Lenzin mielestä menetelmän, jossa sopimuksen osalta toimivaltainen tuomioistuin määritellään lainvalintasääntöjen perusteella sovellettavan aineellisen oikeuden mukaisesti, pääasiallinen puute ei ole se, että vastaajan kotipaikan tuomioistuimen toimivaltaa kohtaan tunnetaan yleisesti "vastenmielisyyttä", minkä esiintymistä julkisasiamies Lenz ei edes myönnä, vaan se, että tästä menetelmästä ei ole hyötyä pyrittäessä saavuttamaan 5 artiklan 1 kohdan erityinen tavoite eli luomaan sopimusta koskevia asioita varten erityinen oikeuspaikka, jolla olisi läheinen yhteys riita-asian tosiseikkoihin.

57. Vaikka tämä arvostelu olisi täysin oikeutettua, on myönnettävä, että se ei perustu niinkään Tessili-menetelmään kuin asiassa De Bloos annettuun tuomioon ja siinä omaksuttuun käytäntöön, että osapuolten vastavuoroisia velvoitteita tarkastellaan erikseen. Kuten edellä on jo todettu, erimielisyys, joka koskee 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun velvoitteen oikeaa luonnehdintaa, jää tämän ennakkoratkaisumenettelyn ulkopuolelle. Vaikka pääasian kantajat tässä tapauksessa vaativatkin rahasuoritusta, niiden toiminta perustuu tavaroiden vastaanottajalta siirtyneeseen oikeuteen, joten niiden kanne perustuu sopimuksen keskeiseen velvoitteeseen eli velvoitteeseen kuljettaa tavara ja toimittaa se vastaanottajalle vahingoittumattomana ja vähentymättömänä. [33]

58. Haluaisin kuitenkin täsmentää, että täyttämispaikan määrittäminen lex causaen avulla vaikeuttaa huomattavasti asiassa Tessili annetun tuomion mukaisen oikeuskäytännön soveltamista käytännössä. Kuten edellä on todettu, aineellisessa oikeudessa keskitytään — sopimusvelvoitteiden osalta — pääasiassa siihen, miten vastuu eli riski jaetaan sopimuspuolten kesken. Tämän vuoksi on harvinaista, että siviili- tai kauppaoikeuden alaan kuuluvassa lainsäädännössä säädetään, mitä velvoitteen täyttämispaikalla on tarkoitettava, jos sopimuspuolet eivät ole siitä sopineet. Lainsäädännössä sitä vastoin määritellään yleensä, milloin velvollisuus siirtyy sopimuspuolelta toiselle. Yleensä tämä on ainoa aineelliseen oikeuteen sisältyvä seikka, jonka perusteella tuomioistuin voi päätellä, mitä täyttämispaikalla voidaan tarkoittaa. [34] Epäilen suuresti, onko lainmukaista määritellä velvoitteen täyttämispaikka sopimukseen perustuvan vastuun jakamista koskevien sääntöjen mukaisesti. Entä jos kuljetuksen on sovittu tapahtuvan

33 — Mielestäni on väistämättä jollain tavalla keinotekoista, että yhtäältä sallitaan velvoitteiden tarkasteleminen erikseen sopimuksen osalta toimivaltaista tuomioistuinta määritettäessä ja että toisaalta katsotaan tässä samassa tarkoituksessa, että vahingonkorvausvelvoite voidaan rinnastaa täyttämättä jätettyyn tai virheellisesti täytettyyn velvoitteeseen. Ks. tältä osin, Gothot, P. ja Holleaux, D., *Revue critique de droit international privé*, 1977, s. 769.

34 — Esimerkkinä voidaan todeta, että jos nyt kyseessä olevassa pääasiassa sovellettaisiin Espanjan oikeutta, tuomioistuin, jonka on ratkaistava oma toimivaltaisuutensa, voisi sellaisen merikuljetuksen osalta, josta on annettu konossementti, tukeutua ainoastaan 22.12.1949 annettuun lakiin (BOE nro 358, 24.12.1949). Tämän lain 5 §:n 3 momentissa, jolla saatetaan valtionsisäisesti voimaan 25.8.1924 tehty Brysselin yleissopimus, säädetään, että rahdinkuljettajan tulee " — — suorittaa kuljetettavan tavaran lastaus, ahtaus, säilytys, kuljetus, valvonta ja purku asianmukaisella huolellisuudella ja joutuisuudella". Espanjan oikeudessa ei näytä olevan mitään selvempiä osoituksia siitä, mitä abstraktisti on pidettävä täyttämispaikkana silloin, kun velvoite koskee kansainvälistä tavaran merikuljetusta, josta on annettu konossementti. Saman lain 24 §:n mukaan tuomioistuimen on ennen kyseisen lain soveltamista kuitenkin varmistuttava siitä, että kuljetus tapahtuu yksinomaan sellaisten maiden välillä, jotka ovat ratifioineet vuonna 1924 tehdyn Brysselin yleissopimuksen. Muussa tapauksessa tuomioistuimen on sovellettava *Código de Comercio*n (kauppalaki) merikuljetuksia koskevia säännöksiä, jotka ovat — mikäli mahdollista — vieläkin epäselvempiä sen osalta, onko riidanalaisen velvoitteen kaltaisilla velvoitteilla mahdollisesti jokin täyttämispaikka. Jos tuomioistuin toteaa, että asiaa koskevia pakottavia säännöksiä ei ole, sen on sovellettava *Código Civil*in (siviililaki) 1255 §:ssä vahvistettua periaatetta sopimusasioissa vallitsevasta tahdonvaltaisuudesta, ja pääteltävä sen perusteella, että velvoitteen täyttämispaikka on se, josta osapuolet ovat sopineet. Kun tämä luetaan yhdessä riskin jakamista rajoittavien säännösten kanssa, ilmenee, että tämä paikka on sama kuin tavaroiden määräpaikka. Asiassa ei siis ole lainkaan edistytty.

vastaanottajan riskillä? Jos vastuu siirtyy lastaussatamassa, muuttuuko velvoitteen täyttämispaikka samalla? Jos rahdinottaja ei lain mukaan tietyissä olosuhteissa vastaa vahingosta, joka johtuu siitä, ettei alus ole merikelpoinen,[35] merkitseekö se mahdollisesti nostettavan laiminlyöntikanteen osalta, että lakisääteiseen poikkeukseen vetoava rahdinottaja voi vaatia, että hänen velvoitteensa täyttämispaikkana pidetään paikkaa, jossa hän on antanut laittaa tavarat vialliseen alukseen, koska hänen vastuunsa kyseisessä asiassa on päättynyt tuossa paikassa?

Kaupallisten riskien jakautumista koskevista säännöistä ei ole mitään hyötyä toimivaltaista tuomioistuinta määritettäessä.

IX Yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdalla tavoitellut päämäärät

59. Aina, kun yritetään tulkita Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaan sisältyvää määräystä, on aloitettava sen määrittelemisestä, mitä päämäärää sopimusasioiden tuomioistuimella tavoitellaan. Mihin 5 artiklan 1 kohdalla pyritään Brysselin yleissopimuksen yhteydessä? Miksi tällä määräyksellä voidaan luoda erityinen oikeuspaikka, joka vastaa sopimusvelvoitteen täyttämispaikkaa eikä esimerkiksi sopimuksen tekopaikkaa?

a) *Brysselin yleissopimuksella tavoitellut yleiset päämäärät*

60. Kyseessä oleva 5 artiklan 1 kohta on osa jäsenvaltioiden EY:n perustamissopimuksen 220 artiklan perusteella 27.9.1968 tekemää yleissopimusta; perustamissopimuksen 220 artiklan mukaan "[j]äsenvaltiot ryhtyvät keskenään tarvittaessa neuvotteluihin taatakseen kansalaistensa hyväksi: — — tuomioistuinten päätösten ja välitystuomioiden vastavuoroiseen tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon sovellettujen menettelyjen yksinkertaistamisen". On selvää, että Brysselin yleissopimus ylittää huomattavasti 220 artiklassa asetetun tarkan tavoitteen. Haluaisin kuitenkin painottaa 220 artiklassa asetetun yksinkertaistamistavoitteen merkitystä.

Niistä tavoitteista, joihin yleissopimuksella pyritään, sen johdanto-osassa korostetaan

35 — 22.12.1949 annetun Espanjan lain 8 §:n 1 momentti.

220 artiklassa[36] mainittua "menettelyjen yksinkertaistamis[ta]" ja yhteisöön sijoittautuneiden henkilöiden "oikeussuojaa".[37]

61. Toiseen, oikeusvarmuutta koskevaan huoleen,[38] joka on koko yleissopimuksen taustalla, liittyy väistämättä se, että yksityisille oikeussubjekteille tarjotaan ennustettavia ratkaisuja.

62. Yhteisöjen tuomioistuin on asiassa Mulox IBC 13.7.1993 antamassaan tuomiossa määritellyt tavoitteen, jonka saavuttaminen yleissopimuksen yhdenmukaisella soveltamisella on varmistettava ja jonka sisältönä on "yhdenmukaistaa sopimusvaltioiden tuomioistuinten toimivaltasääntöjä välttämällä — — sellaista tilannetta, jossa samasta oikeussuhteesta johtuu useita toimivaltaperusteita, sekä vahvistaa yhteisön alueelle sijoittautuneiden henkilöiden oikeussuojaa mahdollistamalla sen, että kantaja voi helposti tietää missä tuomioistuimessa hän voi kanteen nostaa[,] ja sen, että vastaaja voi kohtuullisesti ennakoida[,] missä tuomioistuimessa kanne häntä vastaan voidaan nostaa".[39]

b) *Yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdalla tavoitellut erityiset päämäärät*

63. Ne suuret päämäärät, jotka ovat koko Brysselin yleissopimuksen taustalla, ilmenevät kaikkein selvimmin siinä, mitä yleensä kutsutaan yleissopimuksen mukaiseksi yleiseksi oikeuspaikaksi, joka on vastaajan kotipaikan tuomioistuin. Tämä oikeuspaikka täyttää samanaikaisesti ja asianmukaisesti yhdenmukaisuuden, ennustettavuuden, toimivallan keskittämisen, oikeuspaikan määrittämisen helppouden ja oikeussuojan tavoitteet. Yleissopimukseen on kuitenkin haluttu ottaa rajoitettu määrä erityisiä ja eri syistä perusteltuja oikeuspaikkoja. Esimerkiksi 16 artiklan mukaan kiinteistöasioissa toimivalta kuuluu yksinomaan sen valtion tuomioistuimille, jossa kiinteistö sijaitsee, koska oikeudenkäytön kannalta on edullista, että riita-asian kohde on lähellä.[40] Vastaavalla tavalla vakuutusasioissa vakuutetulle on annettu oikeus valita, nostaako hän kanteen oman kotipaikkansa tuomioistuimessa, millä on tarkoitus vahvistaa hänen oikeussuojaansa. Myös sillä, että sopimusta koskeville asioille on määrätty erityinen, valinnainen oikeuspaikka, on epäilemättä oma erityinen oikeuttamisperusteensa.

64. Yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdalla mainitaan yleensä olevan seuraavat kaksi omaa tavoitetta: se, että toimivaltaiseksi katsotulla tuomioistuimella olisi läheinen

36 — Jolla yhteisöjen tuomioistuimen tulkinnan mukaan pyritään "yhteisön sisäisiin oikeussuhteisiin ja asioiden ratkaisuihin — — liittyvien esteiden poistami[seen]" (em. asia Tessili, tuomion 9 kohta).

37 — Jonka keskeinen osa on mahdollisuus tarjota "[y]hdenmukai[nen] ratkaisu [— —] — — kaikissa jäsenvaltioissa" (asia 189/87, Kalfelis, tuomio 27.9.1988, Kok. 1988, s. 5565, 17 kohta). On nimittäin todettava, että "yhteisön oikeusjärjestykseen sisältyvä oikeusvarmuuden periaate ja ne tavoitteet, joihin yleissopimuksella sen perustana olevan perustamissopimuksen 220 artiklan nojalla pyritään, edellyttävät, että yhteisöjen tuomioistuimen yleissopimuksen yhteydessä esiin tuomia oikeudellisia käsitteitä ja määritelmiä sovelletaan yhdenmukaisesti kaikissa jäsenvaltioissa" (yhdistetyt asiat 9/77 ja 10/77, Bavaria ja Germanair, tuomio 14.7.1977, Kok. 1977, s. 1517, 4 kohta).

38 — Ks. asia 38/81, Effer, tuomio 4.3.1982 (Kok. 1982, s. 825, 6 kohta) ja edellä alaviitteessä 15 mainittu asia Handte, tuomion 11 kohta.

39 — Asia C-125/92, Mulox IBC, tuomio 13.7.1993 (Kok. 1993, s. I-4075, 11 kohta). Julkisasiamies Lenz on edellä mainitussa asiassa Custom Made Commercial esittämänsä ratkaisuehdotuksen 45 kohdassa luetellut nämä tavoitteet viitaten kunkin osalta siihen perustaan, joka sillä on yleissopimuksessa tai oikeuskäytännössä (Kok. 1994, s. I-2925).

40 — Brysselin yleissopimuksen alkuperäistä versiota koskeva virallinen kertomus, jonka on laatinut P. Jenard (EYVL 1979, C 59, s. 122—; jäljempänä Jenardin kertomus).

yhteys riidanalaisiin tosiseikkoihin, ja asianosaisten menettelyllinen tasapaino.

65. Oikeuttamisperuste, joka koskee tuomioistuimen läheistä yhteyttä tosiseikkoihin, on tunnustettu jo Jenardin kertomuksesta lähtien.[41] Pääsääntöisesti ei ole mitään epäilystä siitä, että todistelu on yleensä helpompaa, jos tuomioistuin sijaitsee lähellä paikkaa, jossa riidanalainen velvoite oli täytettävä. Kyseessä oleva esine yleensä sijaitsee siellä tai kyseessä oleva suoritus on yleensä tehtävä siellä. Siellä on yleensä helpoin tavoittaa todistajat ja hankkia mahdollisia asiantuntijalausuntoja vähemmillä kustannuksilla, koska ei tarvitse turvautua hitaaseen ja kalliiseen virka-apumenettelyyn. Todellisuudessa tämä kuitenkin pitää paikkansa vain sopimuksen keskeisen velvoitteen täyttämispaikan osalta. Tästä syystä kannatan mitä suurimmassa määrin asiassa De Bloos annetun tuomion mukaisen oikeuskäytännön oikaisemista siten, että yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan osalta huomioon ei enää otettaisi pelkkää rahamääräistä velvoitetta, joka ei siis ole sopimuksen keskeinen velvoite. Myös silloin kun kantaja väittää, että sovitun suorituksen maksu on laiminlyöty, *luontoissuorituksen* täyttämispaikka osoittaa paremmin, millä tuomioistuimella on läheinen yhteys riita-asiaan, koska vastaaja yleensä vetoaa puolustuksekseen siihen, että kantaja on jättänyt oman velvoitteensa täyttämättä joko kokonaan tai osittain, ja koska maksun suorittamista koskeva näyttö yleensä perustuu asiakirjoihin, minkä vuoksi se on suuremmassa määrin riippumaton siitä konkreettisesta paikasta, jonka läheisyydessä toimivaltaisen oikeuspaikan on sijaittava. Toistan joka tapauksessa, että vaikka nämä huomiot ovat tärkeitä, ne eivät suoranaisesti vaikuta pääasian ratkaisuun, sillä — kuten tiedetään — tämä tapaus koskee sopimuksen keskeisen velvoitteen täyttämistä.

66. Yhteisöjen tuomioistuin on oikeuskäytännössään hyväksynyt tämän oikeuttamisperusteen useamman kuin yhden kerran.[42]

67. Itse katson, että sen kriteerin sijasta, joka koskee tuomioistuimen läheistä yhteyttä tosiseikkoihin, olisi pikemminkin puhuttava liittymästä sopimukseen, koska toimivaltaisen tuomioistuimen ja sopimuksen suhde voi perustua varsinaisten tosiseikkojen sijasta pelkkiin tahdonilmaisuihin. Näin on yleensä silloin, kun vaadittu suoritus on jäänyt kokonaan täyttämättä. Tällaisessa tapauksessa paikka, jossa velvoite olisi pitänyt täyttää, voidaan määrittää ainoastaan kuvitteellisten olosuhteiden perusteella.

Tästä näkökulmasta katsottuna liittymiseen perustuvaa kriteeriä voidaan — hyvään

41 — Em. Jenardin kertomus, s. 153.

42 — Yhteisöjen tuomioistuin on myöntänyt olevan toivottavaa, että olisi olemassa "erityisen läheinen liittymä itse asian ja sellaisen tuomioistuimen välillä, jota voidaan pyytää käsittelemään asia" (em. asia Tessili, tuomion 13 kohta).

oikeudenhoitoon liittyvien näkökohtien ohella — pitää perusteltuna myös sopimuspuolten tahdonautonomiaa koskevan yleisperiaatteen vuoksi.

68. Eräät kirjoittajat toteavat lisäksi, että täyttämispaikan tuomioistuimen (forum solutionis) käyttöönottaminen mahdollistaa toimivaltaisen tuomioistuimen määrittämiseen liittyvien etujen ja riskien oikeudenmukaisen jakamisen kantajan ja vastaajan kesken.[43] Yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohta toimii näin ollen vastapainona yleissäännölle, jonka mukaan vastaajan kotipaikan tuomioistuin on toimivaltainen.

69. Jotkut näistä kirjoittajista vetoavat tähän edellä mainitun määräyksen oletettuun tarkoitukseen puolustaessaan määräyksen laaja-alaista tulkintaa.[44] He väittävät, että kun yleissopimuksen 5 artikla luetaan yhdessä 2 artiklan kanssa, sen voidaan todeta perustuvan siihen ajatukseen, että tietyissä erityistapauksissa kantajan intressi on asetettava etusijalle vastaajan suojaamiseen nähden, minkä vuoksi kantajalle annetaan oikeus valita, millä tuomioistuimella on toimivalta. Jotta tämä valintaoikeus olisi tehokas, sitä ei saa tulkita suppeasti, koska muussa tapauksessa 5 artiklan 1 kohta voisi sulautua 2 artiklaan ja menettää kaiken vaikutuksensa.[45]

70. Itse katson, että vaikka tämä käsitys on omaperäinen, jäsenvaltioiden oikeudellinen perinne ei tue sitä riittävästi, jotta sitä voitaisiin pitää aitona. Olen lisäksi sitä mieltä, että tämä oikeuttamisperuste ei ole sen enempää tarpeellinen kuin hyödyllinenkään. On totta, että 5 artiklan 1 kohtaa sovellettaessa päädytään usein kantajan kotipaikan tuomioistuimeen, joten se voi käytännössä jossain määrin tasoittaa yleistä oikeuspaikkaa koskevan määräyksen vaikutusta. Tämä kuitenkin perustuu pikemminkin siihen yksinkertaiseen tosiseikkaan, että velvoitteet on yleensä täytettävä paikassa, jossa ainakin yksi sopimuspuolista asuu, kuin siihen oletettuun aikomukseen, että toimivallan osalta pyritään saavuttamaan tasapaino sopimuspuolten kesken.

c) *Ensimmäinen väliaikainen päätelmä*

71. Tässä vaiheessa on mielestäni syytä esittää ensimmäinen väliaikainen päätelmä, joka koskee niitä yleisiä ja erityisiä tavoitteita, joihin sillä, että Brysselin yleissopimuksessa on määrätty sopimusasioiden osalta toimivaltaisesta tuomioistuimesta, käsitykseni mukaan pyritään.

Edellä esitetystä seuraa, että kun 5 artiklan 1 kohtaa tulkitaan asianmukaisesti, toimivaltaisena tuomioistuimena on pidettävä sen paikkakunnan tuomioistuinta, jolla on läheinen liittymä kyseessä olevaan sopimusvelvoitteeseen ja jota määritettäessä on

43 — Ks. vastaavasti Schack, F., *Der Erfüllungsort im deutschen, ausländischen und internationalen Privat- und Zivilprozeßrecht*, Frankfurt, 1985, 144 kappale ja sitä seuraavat kappaleet, s. 207 ja 218.

44 — Ks. vastaavasti Huet, A., "La ubicación del artículo 5 en el sistema del Convenio. La competencia en materia contractual", *Competencia judicial y ejecución de sentencias en Europa*, Madrid, 1993, s. 75 ja 76.

45 — G. Droz'n laatima tilasto osoittaa, että niistä 48 ratkaistusta asiasta, jotka ovat koskeneet yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaa, 24:n on katsottu kuuluvan vastaajan kotipaikan tuomioistuimen toimivaltaan. Toisin sanottuna puolessa näistä tapauksista on päädytty yleissopimuksen 2 artiklan mukaiseen yleiseen oikeuspaikkaan (tilasto on julkaisussa *Revue critique de droit international privé*, 1987, s. 802 ja 803).

noudatettava ennustettavuutta, toimivallan keskittämistä, kriteerien yhdenmukaisuutta ja määrittämisen helppoutta koskevia yleisiä vaatimuksia.

X Mahdolliset tulkintamenetelmät

72. Kuten edellä on jo todettu, ensimmäinen tuomio, jonka yhteisöjen tuomioistuin antoi 3.6.1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla, koski nimenomaan Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaa. Tapauksessa oli kysymys sen määrittämisestä, missä paikassa myyjän oli täytettävä velvoitteensa toimittaa sovittujen ehtojen mukainen tavara. Pääasian vastaajana olleen yhtiön Dunlop AG:n kirjallisissa huomautuksissa tuotiin jo tuolloin esiin ne kaksi päävaihtoehtoa, jotka yhteisöjen tuomioistuimella on käytettävissään; ensimmäinen näistä vaihtoehdoista on vertailevaan oikeuteen perustuva yhdenmukainen tulkinta, ja toinen vaihtoehto on lainvalintasääntöihin perustuva tulkinta, joka riippuu kussakin yksittäistapauksessa sovellettavasta aineellisesta oikeudesta. Viimeksi mainitun vaihtoehdon osalta Dunlopin edustajat viittasivat jo tuolloin siihen vaaraan, että velvoitteen täyttämispaikka samaistetaan myyjän kotipaikkaan, ja he esittivät, että täyttämispaikkana pidettäisiin paikkaa, jossa suoritus on tosiasiallisesta tehtävä ja joka määräytyy yksittäistapauksen olosuhteiden ja kyseessä olevan velvoitteen perusteella. [46]

73. Tästä on kulunut jo yli 20 vuotta, ja vaikka 5 artiklan 1 kohta on ollut oikeudellisten kiistojen kohteena useammin kuin yksikään muu Brysselin yleissopimuksen määräys ja vaikka se on saanut oikeustieteellisessä kirjallisuudessa enemmän huomiota kuin muut määräykset, mahdolliset ratkaisut ovat pysyneet samoina eli seuraavina:

a) yleissopimuksen yhdenmukainen tulkinta, joka on riippumaton jäsenvaltioiden oikeudessa vallitsevista tulkinnoista, vaikka se on saanut niistä vaikutteita, ja jota nykyään kutsutaan yleisesti itsenäiseksi tulkinnaksi;

b) yhteisöjen tuomioistuimen yleisesti suosima lainvalintasääntöihin perustuva menetelmä, jossa velvoitteen täyttämispaikka määritetään sen aineellisen oikeuden perusteella, jota yksittäistapaukseen sovelletaan niiden lainvalintasääntöjen perusteella, joita tuomioistuin, jossa kanne on nostettu, soveltaa;

c) täyttämispaikan määrittäminen yksittäistapauksen erityisten olosuhteiden ja kyseessä olevan velvoitteen luonteen perusteella; Cour de cassation näyttäisi puoltavan tätä ratkaisua. [47]

46 — Velvoitteesta antaa takuu tavaran mahdollisista salaisista virheistä Dunlop totesi, että velvoitteen täyttämispaikkana on pidettävä virheellisen tavaran sijaintipaikkaa, koska mahdolliset virheet voidaan helpoiten tutkia ja tarpeen vaatiessa korjata tässä paikassa (Kok. 1976, s. 1477).

47 — On selvää, että tarkastelun ulkopuolelle on jätettävä kaikki sellaiset velvoitteen täyttämispaikan käsitteen määritelmät, jotka perustuvat välttämättä oikeuspaikan aineelliseen oikeuteen, koska muutoin ratkaisuvaihtoehdot väistämättä hajautuvat.

74. Tällä tavalla määritellyt kolme ryhmää on ymmärrettävä pikemminkin arvioinnin apuvälineiksi kuin todellisiksi, täydellisesti rajatuiksi tieteellisiksi vaihtoehdoiksi. Kolmas vaihtoehto on itse asiassa ensimmäisen vaihtoehdon alaryhmä. Tämän vuoksi aluksi on valittava, turvaudutaanko lex causaeen vai käytetäänkö itsenäistä tulkintaa. Tämän valinnan jälkeen on etsittävä se tulkintaperuste, joka parhaiten vastaa täyttämispaikan tuomioistuinta koskeviin yleisiin ja erityisiin vaatimuksiin, jotka on lueteltu edellä. Toisin sanoen mielestäni on harkittua, että eri tulkintamenetelmät ja -perusteet erotetaan toisistaan ja kutakin tutkitaan erikseen.

a) *Itsenäinen tulkinta*

75. "Pääsääntöisesti on suositeltavaa, että yleissopimuksessa käytettyjä ilmaisuja tulkitaan itsenäisesti, koska se auttaa varmistamaan, että yleissopimusta sovelletaan yhdenmukaisesti ja että yleissopimuksen taustalla oleva tavoite eli sopimusvaltioiden toimivaltasääntöjen yhdenmukaistaminen toteutuu. Tällainen yhdenmukaistaminen kohtaa väistämättä ongelmia, jos yleissopimuksessa käytettyjen ilmaisujen merkitys vaihtelee sen mukaan, mitä lakia sovelletaan." Yhdyn täydellisesti tähän julkisasiamies Jacobsin asiassa Mulox IBC [48] esittämään käsitykseen.

48 — Julkisasiamies Jacobsin em. asiassa Mulox IBC esittämä ratkaisuehdotus (Kok. 1993, s. I-4091).

76. Itsenäinen tulkinta vastaa siihen Brysselin yleissopimuksen perustavanlaatuiseen tavoitteeseen, että kansainvälistä toimivaltaa koskevien kysymysten käsittely olisi suuressa määrin yhdenmukaista Euroopan yhteisön alueella.

77. Lisäksi itsenäinen tulkinta helpottaa huomattavassa määrin yleissopimuksen soveltamista, koska sen avulla vältetään se tilanne, että jouduttaisiin aina turvautumaan kulloinkin kyseessä olevaan oikeussuhteeseen sovellettavaan lakiin. Olen edellä todennut täyttämispaikan osalta, että jos yleissopimuksen käsitteitä tulkittaessa joudutaan turvautumaan lex causaeen, pelkkää toimivaltaisen oikeuspaikan määrittämistä alkavat rasittaa asiakysymykseen liittyvät vaikeudet, joita lainvalintatekniikan erityispiirteet pahentavat (oikeudellinen luonnehdinta, alustava kysymys, valtion oikeusjärjestyksen perusteet yms. käsitteet).

78. Ei ole yllättävää, että yhteisöjen tuomioistuin on lähestulkoon kaikissa tapauksissa suosinut itsenäistä tulkintaa. Se on tulkinnut itsenäisesti paitsi sopimusta koskevan asian käsitettä [49] myös muun muassa yksityisoikeudellisen asian, [50] sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevan asian [51] ja elatusapuun oikeutetun [52] käsitteitä. On vain harvoja tapauksia, joissa yhteisöjen tuomioistuin ei ole käyttänyt tätä menetelmää; kyse on yhtäältä tapauksista, joissa yleissopimuksessa itsessään on edellytetty kansalliseen

49 — Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 27 kohta.

50 — Asia 29/76, LTU, tuomio 14.10.1976 (Kok. 1976, s. 1541).

51 — Em. asia Kalfelis.

52 — Asia C-295/95, Farrel, tuomio 20.3.1997 (Kok. 1997, s. I-1683).

oikeuteen turvautumista (esimerkiksi kotipaikan käsitteen osalta), ja toisaalta juuri 5 artiklan 1 kohtaa koskevista tapauksista, mutta vain sikäli kuin kysymys on ollut täyttämispaikan käsitteestä. [53]

79. Itsenäinen tulkinta mahdollistaa näin ollen kriteerien yhdenmukaisuutta ja toimivaltaisen tuomioistuimen määrittämisen helppoutta koskevien tavoitteiden noudattamisen. Jäljempänä tuon esiin, että asiassa Tessili annetun tuomion mukainen menetelmä ei tarjoa mitään etuja yleissopimuksen muiden tavoitteiden osalta.

b) *Lainvalintasääntöihin perustuva menetelmä*

80. Lainvalintasääntöihin perustuvan ratkaisun puoltajat korostavat ensinnäkin niitä rajoja, jotka jo luonnostaan koskevat kansainvälisen sopimuksen ilmaisujen itsenäistä tulkintaa. [54] He väittävät lisäksi, että mistään ei voida päätellä, että kantajan kotipaikan tuomioistuimen toimivalta olisi ristiriidassa velvoitteen täyttämispaikan tuomioistuimen erityisen toimivallan kanssa. [55] Lisäksi heidän mukaansa se mahdollisuus, että lex causaen perusteella määritetty paikka ei millään tavalla liity riita-asian tosiseikkoihin, on sellainen riski, joka tulee esiin kaikissa erityisen toimivallan tapauksissa jo niiden luonteen puolesta. Kun oletetaan, että tällainen liittymä on olemassa, on perusteltua tehdä velvoitteen täyttämispaikasta erityinen oikeuspaikka. On kuitenkin todettava, että tuomioistuin ei tätä erityistä toimivaltasääntöä soveltaessaan saa antaa muiden kuin yleissopimuksessa määrättyjen muodollisten kriteerien ohjata itseään. [56]

81. Yhteisöjen tuomioistuin on itse perustellut myönteistä kantaansa lex causaen käyttöön vetoamalla oikeusvarmuuteen ja ennustettavuuteen. [57]

82. Mielestäni lex causaeen turvautuminen ei tarkkaan ottaen takaa muuta kuin tietyn teoreettisen rauhan. Abstraktisti muotoillun Tessili-menetelmän näennäisessä matemaattisuudessa on jotakin miellyttävää. Todellisuudessa lainvalintasääntöihin perustuva ratkaisu ei tuo itsenäiseen tulkintaan verrattuna *mitään* etuja vaan päinvastoin huomattavan määrän ongelmia.

83. Yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan ilmaisua täyttämispaikka voitaisiin tulkita itsenäisesti siten, että sen katsottaisiin vastaavan esimerkiksi paikkaa, johon sopimus läheisimmin liittyy, jos sopimuspuolet eivät ole muuta sopineet. [58] Tämä mahdollisuus hylätään ilman muuta huolimatta sen kiistattomasta yksinkertaisuudesta, koska se pakottaa tuomioistuimen perehtymään

53 — Byrne, P., *The EEC convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments*, Dublin, 1990, s. 29 ja 44.

54 — Myös Brysselin yleissopimuksen laatijat näyttävät olleen tietoisia näistä rajoituksista, koska 6 artiklan 4 kohtaan ja 22 artiklan toiseen kappaleeseen on otettu viittaus kansalliseen oikeuteen. Lainvalintasääntöihin perustuvan menetelmän eduista ks. lisäksi Gaudemet-Tallon, H., *Revue critique de droit international privé*, 1994, s. 698— ja Tagaras, H., "Chronique Convention de Bruxelles", *Cahiers de droit européen*, 1995, s. 222.

55 — Silloin kun Brysselin yleissopimusta laadittiin, rahasuoritukset oli useiden jäsenvaltioiden lainsäädännön ja osassa yhteisön aluetta voimassa olleen kansainvälisen sopimuksen (1.7.1964 tehty Haagin sopimus liitteineen) mukaan täytettävä velkojan kotipaikassa.

56 — Ks. Tagaras, H., em. teos, s. 225.

57 — Em. mainittu asia Custom Made Commercial, tuomion 14 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

58 — Koska sopimuksia koskee osapuolten tahdonautonomiaa koskeva yleisperiaate, katson, että jos täyttämispaikasta on sovittu, sillä on oltava merkitystä 5 artiklan 1 kohtaa sovellettaessa. Siitä aiheutuvia mahdollisia väärinkäytöksiä on käsiteltävä lain kiertämistä koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti.

asiakysymykseen ja koska se avaa oven toisistaan mahdollisesti poikkeaville ratkaisuille ja lopulta toimivaltaisten tuomioistuinten lisääntymiselle, koska sen tosiseikkojen arvioinnin, joka tuomioistuimen on tehtävä, lopputulos on epävarma. Lainvalintasääntöihin perustuvan menetelmän puolustajat, joita yhteisöjen tuomioistuimen vakiintunut oikeuskäytäntö tukee tältä osin, sitä vastoin katsovat, että on turvauduttava lex causaeen. Tuomioistuimen, jossa kanne on nostettu, on toisin sanoen ensin tutkittava, minkä maan lakia riidanalaiseen oikeussuhteeseen sovelletaan. Tässä se käyttää apunaan sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista 19.6.1980 tehtyä Rooman sopimusta, kun tämä sopimus on tullut voimaan; tämän yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdassa määrätään, että jollei sopimukseen sovellettavaa lakia ole valittu, "sopimukseen sovelletaan sen valtion lakia, johon sopimus läheisimmin liittyy". Tämän jälkeen seuraa joukko määräyksiä, jotka pakottavat tuomioistuimen perehtymään aina vain enemmän asiakysymykseen (olettamat ja poikkeukset niistä, sopimuksen luonne ja kohde, luonteenomaisen velvoitteen määritelmä). Lainvalintasääntöihin perustuvassa ratkaisussa riita-asian asiakysymykseen liittyvien seikkojen väistämätöntä arviointia ainoastaan lykätään tuomioistuimen suorittaman analyysin myöhempään vaiheeseen. En myöskään ymmärrä, miksi läheisintä liittymää koskevan kriteerin, joka on vakiinnutettu vuonna 1980 tehdyllä Rooman yleissopimuksella, pitäisi mahdollistaa yhdenmukaisemmat ratkaisut kuin täyttämispaikkaa koskevan kriteerin, joka sekin on suhteellisen epämääräinen.

84. Nämä kaksi menetelmää eroavat toisistaan sen osalta, että silloin kun itsenäistä tulkintaa suosiva tuomioistuin on jo löytänyt jonkin vastauksen siinä olevine mahdollisine virheineen ja puutteineen, jotka oikeuden kaltaisessa epäeksaktissa tieteenalassa ovat väistämättömiä, lainvalintasääntöihin perustuvan menetelmän valinneen tuomioistuimen on vielä määritettävä riidanalaisen velvoitteen täyttämispaikka sen lainsäädännön mukaisesti, jota sen mielestä sovelletaan tapaukseen. Jos tapaukseen sovelletaan tuomioistuinmaan lakia, jonka tuomioistuin tuntee parhaiten, tehtävä on helpompi; jos tapaukseen sitä vastoin sovelletaan jonkin muun — ehkä kaukaisenkin — valtion lakia,[59] tehtävä vaikeutuu huomattavasti. Jos kysymys — kuten tässä tapauksessa — on sopimuksen keskeisestä velvoitteesta, missä tahansa lainsäädännössä, jonka mukaan asiaa tarkastellaan, todetaan epäilemättä, että täyttämispaikka on sopimuspuolten valitsema paikka ja että tätä koskevan sopimuksen puuttuessa paikka on määritettävä kyseisen velvoitesuhteen luonteenomaisten olosuhteiden perusteella eli tosiseikkoja arvioimalla. Tällöin palataan siihen, mistä on lähdetty liikkeelle.

Yhteenvetona on todettava, että asiassa Tessili annetulla tuomiolla käyttöön otettu menetelmä ei takaa oikeusvarmuutta yhtään sen enempää kuin itsenäinen tulkintakaan, ja se monimutkaistaa tarpeettomasti kannetta käsittelevän tuomioistuimen tehtävää.

85. Ei ole myöskään mitään takuuta siitä, että Tessili-menetelmän avulla määritetyllä tuomioistuimella olisi läheisempi yhteys tosiseikkoihin tai läheisempi liittymä kyseessä olevaan velvoitteeseen kuin itse-

59 — Ennen vuoden 1980 Rooman yleissopimuksen voimaantuloa espanjalainen tuomioistuin, jossa Irúnin rajakaupungissa asuva Nigerian kansalainen oli nostanut kaksi katua kauempana Hendayessa (Ranskassa) asuvaa maanmiestään vastaan kanteen sopimuksen täyttämättä jättämisestä, oli asiassa Tessili annetun tuomion mukaisen oikeuskäytännön ja Espanjan *Código Civil*in (siviililaki) 10 §:n 5 momentin perusteella määritettävä kyseisen velvoitteen täyttämispaikka Nigerian lain mukaan.

näisen tulkinnan avulla määritetyllä tuomioistuimella.

c) *Toinen väliaikainen päätelmä*

86. Tällä tavalla päästään toiseen väliaikaiseen päätelmään. Itsenäisen tulkinnan menetelmällä on lainvalintasääntöihin perustuvaan tulkintaan verrattuna kiistattomia etuja, erityisesti kriteerien yhdenmukaisuuden ja 5 artiklan 1 kohdan mukaisen toimivaltaisen tuomioistuimen määrittämisen helppouden osalta. Ennustettavuutta, toimivallan keskittämistä sekä läheisyyttä tai liittymää koskevien tavoitteiden osalta on todettava, että Tessili-menetelmällä ainoastaan onnistutaan lykkäämään sellaiseen liittymään turvautumista, joka edellyttää asian tosiseikkojen tutkimista. Teknisen monimutkaisuutensa vuoksi lainvalintasääntöihin perustuva ratkaisu kuitenkin johtaa helpommin virheisiin sitä sovellettaessa ja myös silloin, kun sitä ei sovelleta, ja aiheuttaa sen vuoksi oikeudellista epävarmuutta.

XI Julkisasiamies Lenzin ehdottama tulkintaperuste

87. Niistä eri tulkintaperusteista, joita itsenäisen tulkinnan yhteydessä voidaan valita, on mielestäni syytä tarkastella niitä, jotka julkisasiamies Lenz muotoili asiassa Custom Made Commercial esittämässään ratkaisuehdotuksessa.

Julkisasiamies Lenz aloitti oman ajatusrakennelmansa muistuttamalla, että oikeuspaikka, joka on todettu toimivaltaiseksi aineellisesta oikeudesta lainatun käsitteen nojalla, voi olla perusteltu vain prosessuaalisista syistä, erityisesti siitä syystä, että tällä oikeuspaikalla on läheinen yhteys riidanalaisiin tosiseikkoihin. Julkisasiamies Lenzin käsityksen mukaan on näin ollen tehtävä selvä ero aineellisen oikeuden mukaisesti tapahtuvan taloudellisten riskien jakamisen ja niiden prosessuaalisten syiden välillä, joiden vuoksi 5 artiklasta on sovittu. Näiden kahden käsitteen sekoittaminen on vaarallista, sillä yhtenäisen kauppalain (ja erityisesti sen 59 artiklan 1 kohdan) eli sen aineellisen oikeuden mukaan, jota sovelletaan asiassa Tessili annetun tuomion mukaisen oikeuskäytännön perusteella, 5 artiklan 1 kohdassa luodaan kantajan kotipaikan tuomioistuimelle todellinen yleistoimivalta.

Yhdyn julkisasiamies Lenzin esiin tuomaan huoleen, vaikka olen edelleen sitä mieltä, että lainvalintasääntöihin perustuvan menetelmän suurimpia puutteita ovat sen soveltamiseen liittyvät käytännön vaikeudet ja sen mukanaan tuoma väistämätön riski eroavaisuuksien ja oikeudellisen epävarmuuden esiintymisestä.

88. Tapauksissa, joissa riita koskee hinnan maksamista mutta itse sopimuksen tekemisestä ei ole erimielisyyttä, on useimmiten kysymys siitä, onko (myyjän) suoritus tehty oikein, minkä vuoksi julkisasiamies Lenz

on ehdottanut, että 5 artiklan 1 kohdan mukaisena toimivaltaisena tuomioistuimena on pidettävä tuomioistuinta, joka parhaiten pystyy arvioimaan myyjän suorituksen oikeellisuutta.

89. Julkisasiamies Lenz on itsekin myöntänyt, että tämä edellyttää, että asiassa De Bloos annettua tuomiota luetaan hieman eri tavalla, koska sopimusvelvoitteen on ymmärrettävä tarkoittavan pelkästään "velvoitetta, jonka perusteella on selvästi helpompi määrittää tuomioistuin, jolla on läheinen yhteys tosiseikkoihin, kuin riidanalaisen velvoitteen perusteella".[60] Julkisasiamies Lenzin käsityksen mukaan asiassa Tessili annetun tuomion mukaista oikeuskäytäntöä ei enää sovelleta riidanalaisen velvoitteen täyttämispaikkakuntaa määritettäessä vaan toisen sopimuspuolen (aineelliseen) vastasuoritukseen (ratkaisuehdotuksen 78 kohta). Julkisasiamies Lenz tekee kuitenkin seuraavan "varauksen": "Olen käyttänyt hyväkseni edellä mainittuja seikkoja tutkiessani maksuvelvoitteen täyttämispaikkaa koskevia sääntöjä, jotta voitaisiin irtautua sopimukseen sovellettavasta aineellisesta oikeudesta, koska näiden sääntöjen perusteella ei voida määrittää, millä tuomioistuimella on läheinen yhteys riita-asian tosiseikkoihin, mutta olisi silti epäloogista käyttää jotain muuta menetelmää tutkittaessa myyjän toimitusvelvoitteen täyttämispaikkaa koskevia sääntöjä." Julkisasiamies Lenz ehdottaa ratkaisuehdotuksessaan tulkintaa, joka on täysin itsenäinen velvoitteen täyttämispaikasta yksittäistapauksessa, todeten seuraavaa: " — — erääntyneen hinnan maksamista koskevissa riita-asioissa, jotka ovat saaneet alkunsa myyjän suorituksen virheellisyydestä, johon ostaja on vedonnut — — toimituksen määräpaikan tuomioistuimella on yleensä läheisempi yhteys tosiseikkoihin kuin lähettämispaikan tuomioistuimella. Tämä pitää paikkansa siitä riippumatta, kumpi näistä paikoista on aineellisoikeudellisesti täyttämispaikka" (ratkaisuehdotuksen 80 kohta). Tämä on se tuomioistuin, jota julkisasiamiehen ehdotuksen mukaan on pidettävä toimivaltaisena tuomioistuimena yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaa sovellettaessa.

90. Julkisasiamies Lenzin esittämässä ratkaisussa edellytetään, että asiassa De Bloos annetun tuomion mukaista oikeuskäytäntöä oikaistaan jossain määrin (ottamalla käyttöön keskeisen velvoitteen käsite, tosin toisella nimellä) ja että asiassa Tessili annetun tuomion mukainen oikeuskäytäntö käytännössä hylätään ja siirrytään itsenäiseen tulkintaan, jonka mukaan sopimusasioissa toimivaltainen tuomioistuin on se tuomioistuin, jolla on läheisin yhteys tosiseikkoihin.

91. Vaikka kannatan arvoisan virkaveljeni omaksumaa suuntausta, poikkean siitä julkisasiamies Lenzin suosiman *itsenäisen tulkinnan abstraktin vähimmäiskriteerin* eli tosiseikkojen läheisyyden osalta. Viimeksi mainittu kriteeri tai — jos niin halutaan — liittymä sopimukseen on määräyksen tavoitteena itsenäisen määrittämisen ennakoitava tulos eikä tulkintaperuste.

92. Julkisasiamies Lenz ehdotti ratkaisuehdotuksensa lopuksi, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa kysymykseen, että tavarantoimitussopimuksesta aiheutuvien

60 — Ratkaisuehdotuksen 77 kohta (Kok. 1994, s. I-2993).

velvoitteiden täyttämispaikka, jota tarkoitetaan yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa, on tavarantoimituksen määräpaikka. [61]

93. Tämä päätelmä johtaa minut siihen ehkä suurimpaan kritiikkiin (tai pelkoon), jonka kohteeksi tällä tavalla ymmärretty itsenäinen tulkinta on joutunut ja jonka mukaan itsenäinen tulkinta pakottaa yhteisöjen tuomioistuimen määrittelemään täyttämispaikan erikseen kunkin sopimusryhmän osalta, joita on lukematon määrä. [62]

94. Mielestäni on harhakuvitelmaa, että voitaisiin tyhjentävästi luetteloida kaikki nykyiset ja tulevat sopimusvelvoitteiden tyypit ja abstraktisti osoittaa kullekin niistä tyypillinen täyttämispaikka. Tahdonautonomian laajuutta on vaikea käsittää. Koska yleissopimuksen sanamuoto ei ole tämän täsmällisempi, tämä käytäntö kaiken lisäksi pakottaisi kansalliset tuomioistuimet kääntymään yhteisöjen tuomioistuimen puoleen aina, kun ne joutuvat käsittelemään uutta velvoitetyyppiä, joita saattaa olla lukematon määrä, jolloin ne yksinkertaistamistavoitteet, joihin yleissopimuksella pyritään, jäävät toteutumatta. Tulkintaperusteiden on aina oltava yksinkertaisia ja yksiselitteisiä.

61 — Ratkaisuosan 1 kohta (Kok. 1994, s. I-2947).

62 — Saksan ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset kuitenkin ehdottavat tätä.

XII Oma ratkaisuehdotukseni: täyttämispaikan määrittäminen yksittäistapauksen olosuhteiden ja kyseessä olevan velvoitteen perusteella

a) *Onko oikeuskäytäntöä syytä muuttaa?*

95. Asiassa Tessili annetun tuomion mukaisen oikeuskäytännön aiheuttamat vaikeudet puoltavat sitä, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä pitäisi omaksua uusi suuntaus. Vaikka tätä oikeuskäytäntöä on sovellettu jo yli 20 vuotta ja vaikka se on juhlallisesti vahvistettu asiassa Custom Made Commercial annetussa tuomiossa, kansalliset tuomioistuimet eivät ole omaksuneet yhteisöjen tuomioistuimen tulkintaa, vaan ne noudattavat sitä hyvin epätasaisesti ja ennen kaikkea erittäin epätäydellisesti. Tosiasia on, että asiassa Tessili annetussa tuomiossa kehitetyn tekniikan oikea soveltaminen on äärimmäisen vaikeaa. [63]

96. Yhteisön oikeuskäytännössä omaksutusta kannasta selvillä olevan Cour de cassationin esittämää ennakkoratkaisukysymystä on pidettävä epätoivoisena vetoomuksena, jolla pyritään siihen, että se yhdenmukaistamistavoite, johon yhteisöjen tuomioistuimen on pyrittävä, saisi konkreettisen muodon sellaisissa hermeneuttisissa kriteereissä, jotka voisivat tieteellisesti olla enemmän tai vähemmän syvällisiä

63 — On muistettava, että kun asiassa huomautuksia esittäneiden hallitusten asiamiehiltä kysyttiin istunnossa, mihin tulokseen Tessili-menetelmän soveltaminen olisi johtanut kunkin maan kansallisessa oikeudessa, yksikään heistä ei pystynyt vastaamaan tyydyttävästi, vaikka heidän pitäisi kai olla tämän alan asiantuntijoita. Kuinka siis tällaista vastausta voidaan vaatia joltakin kauppaoikeudellisten asioiden tuomioistuimelta, jonka tuomarit eivät välttämättä ole edes ammattituomareita?

mutta jotka vastaisivat yhteisön alueen alemmanasteisten siviilituomioistuinten vaatimuksia ja niitä keinoja, joita näillä on käytettävissään, kuitenkaan vaarantamatta huomattavasti yleissopimuksen muiden tavoitteiden saavuttamista.

97. Uskoakseni nyt on tullut se hetki, jolloin yhteisöjen tuomioistuimen viisaus ja varovaisuus ovat taas tarpeen. Oikeuskäytäntöä on muutettava niin, että Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaa tulkitaan yhteiskunnallisen todellisuuden vaatimusten mukaisesti.

98. On vastustettava kiusausta odottaa sitä, että tarpeellinen muutos toteutetaan Brysselin yleissopimuksen muuttamista koskevilla neuvotteluilla, joita neuvostossa parhaillaan käydään.[64] Se olisi ensinnäkin ristiriidassa tuomioistuinten tehtävän ominaispiirteiden kanssa, koska jonkin yksittäistapauksen taustalla on konkreettisia oikeussubjekteja, joilla on vuosia kestäneen riita-asian jälkeen oikeus saada vastaus oikeuskysymykseen riippumatta joidenkin poliittisten neuvottelujen kulusta. Kokemus on sitä paitsi osoittanut, että tällaisten poliittisten neuvottelujen tulos on aina epävarma, samoin kuin se, milloin tulos saadaan aikaan. Koska kysymys on oikeudenkäyntimenettelyn tekniikasta, kukaan muu ei pysty tuomioistuinta paremmin päätymään ratkaisuun, jossa yhdistetään mahdollisimman taitavasti hyvän oikeudenhoidon vaatimukset ja yksityisten oikeussubjektien riittävä suoja.

b) *Uusi tulkintaperuste*

99. Kolmas tulkintalinja, johon olen viitannut edellä, on, kuten olen jo todennut, ensimmäisenä esitetyn tulkintavaihtoehdon muunnelma. Paremmin sanottuna kysymys on konkreettisesta itsenäisestä tulkinnasta vastakohtana sille, mitä voitaisiin kutsua abstraktiksi, itsenäiseksi tulkinnaksi. Viimeksi mainitussa vaihtoehdossa kaikkien tyypillisten sopimusvelvoitteiden täyttämispaikka on määritelty abstraktisti, kun taas nyt esiin tuotavassa vaihtoehdossa abstraktio rajoittuu siihen, että ilmaistaan erittäin yksinkertainen tulkintaperuste ja jätetään sen soveltaminen yksittäistapaukseen kansallisen tuomioistuimen tehtäväksi.

100. Tämän ehdotuksen[65] mukaan tuomioistuimen, jossa kanne on nostettu, on määritettävä paikka, jossa velvoite on täytetty tai täytettävä, yksittäistapauksen olosuhteiden ja kyseessä olevan velvoitteen luonteen perusteella.

101. En kiistä sitä, että tämä vaihtoehto pakottaa tuomioistuimen arvioimaan riita-asian perustana olevia tosiseikkoja,

64 — Yhteenveto muutosehdotuksista on esitetty teoksessa Hertz, K., *Jurisdiction in Contract and Tort under the Brussels Convention*, Kööpenhamina, 1998, s. 159—.

65 — Jossa ei ole mitään vallankumouksellista, koska se on yhtä vanha kuin Brysselin yleissopimus.

mutta — kuten olen edellä selvittänyt — mikä tahansa ratkaisu edellyttää, että kanteen taustalla olevia tosiseikkoja tutkitaan jossain määrin. Itse asiassa katson, että tosiseikkojen tietty arviointi on paitsi välttämätöntä myös lainmukaista. Syy sopimusvelvoitteen täyttämispaikan käsitteen olemassaoloon liittyy tosiasiakriteereihin,[66] aivan kuten vahingon aiheuttaneen teon tapahtumispaikkakunnan käsite. Yhteisöjen tuomioistuimella ei kuitenkaan ole ollut mitään ongelmia tulkita viimeksi mainittua käsitettä itsenäisesti.[67] On selvää, että kun eri tuomioistuimet tulkitsevat tosiseikkoja ottaen huomioon kyseessä olevan velvoitteen luonteen, ne voivat päätyä erilaisiin ratkaisuihin. On kuitenkin kysyttävä, onko vahingon aiheuttaneen teon paikka sitten aina yksiselitteinen?

102. Inhimilliselle oikeudenkäytölle on ominaista, että kun oikeusnormin soveltaminen asetetaan riippumaan määrätystä tosiseikastosta, eri tuomioistuinten päätelmät voivat poiketa toisistaan. Oikeusjärjestyksen on kuitenkin väistämättä siedettävä tällaisten tilanteiden syntyminen. Hyvän oikeudenhoidon — johon loppujen lopuksi koko yleissopimuksella pyritään — näkökulmasta on sitä vastoin vaikeampaa hyväksyä, että yksistään sen varmistamiseksi, onko asiaa käsittelevä tuomioistuin kansainvälisesti toimivaltainen, vaaditaan neljä oikeusastetta ja yli seitsemän vuotta kestävä oikeudenkäynti.[68]

103. Maksuvelvoitteita lukuun ottamatta on katsottava, että velvoitteen täyttämispaikka tai -paikat voidaan useimmissa tapauksissa määrittää riittävän luotettavasti yksittäistapauksen olosuhteiden ja riidanalaisen velvoitteen luonteen perusteella.

Myönnän, että tämä väittämä ei pidä paikkaansa pelkkien maksuvelvoitteiden osalta. On loppujen lopuksi helppo ymmärtää, että lainvalintasääntöihin perustuvaan menetelmään on turvauduttu sen vuoksi, että Euroopan järjestelmät poikkeavat toisistaan näiden velvoitteiden täyttämispaikan osalta. Tämä on asiassa De Bloos annetun tuomion syytä. Ratkaisun olisi pitänyt alusta saakka perustua siihen, että 5 artiklan 1 kohtaa sovellettaessa otetaan huomioon ainoastaan kyseessä olevan oikeustoimen keskeinen velvoite. Valtaosassa tapauksia olisi tällöin pystytty määrittämään prosessuaalisia tarkoituksia varten sellainen täyttämispaikka, jolla on läheinen yhteys sopimuksen keskeisiin osatekijöihin. Tällaisen järkevän ja täysin yleissopimuksen tavoitteiden mukaisen tulkinnan välttämiseksi on kuitenkin otettu käyttöön kaikkia velvoiteryhmiä koskeva

66 — Ks. Jayme, E., "Ein Klägergerichtsstand für den Verkäufer — Der EuGH verfehlt den Sinn des EuGVÜ", *IPrax*, 1995, s. 13—, erityisesti s. 14.

67 — Ks. tältä osin Pocar, F., "Las competencias especiales del artículo 5 del Convenio en materia delictual y en materia de explotación de un establecimiento secundario", *Competencia judicial y ejecución de sentencias en Europa*, em. teos, s. 119—.

68 — Mikä on vastoin Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaletta ja siinä asetettua vaatimusta, että tuomio on annettava "kohtuullisen ajan kuluessa".

menetelmä, jonka soveltaminen on erittäin vaikeaa.

Tämän vuoksi katson, että sopimuksen osalta toimivaltaista tuomioistuinta määrittäessään tuomioistuimen on oletettava, että velvoitteen täyttämispaikka on se, jossa kyseisen oikeustoimen keskeinen suoritus on täytetty tai täytettävä.

104. Julkisasiamies Lenzin asiassa Custom Made Commercial ehdottama ratkaisu kuului jo autonomisen lähestymistavan alaan. Olen kuitenkin sitä mieltä, että läheinen yhteys tosiseikkoihin (vaikka "liittymä asiaan" on mielestäni parempi ilmaisu, kuten olen edellä todennut) ei voi sellaisenaan olla kriteeri, jonka avulla määritetään täyttämispaikan tuomioistuin, vaan se on tärkein perustelu sille, miksi erityinen oikeuspaikka on otettu käyttöön. Yleissopimuksen laatijoiden mielestä on ollut tarkoituksenmukaista, että annetaan mahdollisuus nostaa kanne riidanalaisen sopimusvelvoitteen täyttämispaikan tuomioistuimessa, muun muassa *siitä syystä, että* tällä oikeuspaikalla on käytännössä läheinen yhteys tosiseikkoihin. Jos yleissopimuksen laatijat olisivat halunneet, että sopimusta koskevissa asioissa toimivaltainen tuomioistuin voisi aina olla se tuomioistuin, jolla on läheisin yhteys tosiseikkoihin, miksi ne eivät ole sanoneet sitä? [69]

105. Vaikka liittymä asiaan ei sellaisenaan voi olla tulkintaperuste, kansallisen tuomioistuimen on voitava käyttää sitä oikaisemaan tai ohjaamaan ratkaisujaan, jos velvoitteen täyttämispaikasta esiintyy epäilyksiä, joita ei voida ratkaista muulla tavalla. Tällaisia tapauksia esiintyy useimmiten silloin, kun kyse on velvoitteesta toimittaa irtain esine. Olen kuitenkin vakuuttunut siitä, että valtaosassa riita-asioita yksittäistapauksen olosuhteiden ja kyseessä olevan velvoitteen luonteen tutkiminen riittää osoittamaan sellaisen täyttämispaikan, joka kohtuullisen luotettavasti vastaa yleissopimuksen tavoitteita. [70]

106. Tämän vuoksi katson, että läheiseen yhteyteen perustuvalla kriteerillä voi olla ainoastaan toissijainen merkitys tulkittaessa sopimuksessa mainittua paikkakunnan kriteeriä. Käsitykseni ei perustu yksinomaan yleissopimuksen sanamuotoon perustuviin auktoriteettiväitteisiin, vaikka ne ovatkin tärkeitä, vaan sillä on syvällisempi oikeuttamisperuste. Läheinen yhteys tosiseikkoihin on mielestäni käsitteenä melko lailla epätäsmällisempi kuin täyttämispaikka (kun se määritellään yksinkertaisesti yksittäistapauksen olosuhteiden ja kyseessä olevan oikeussuhteen perusteella), jolloin vaara, että toimivaltaisia oikeuspaikkoja on monta, kasvaa. [71] Toisaalta kaikkia — myös prosessuaalisia — määräyksiä, jotka koskevat sopimuksia, on tulkittava niin, että huomioon otetaan mahdollisemman suuressa määrin itse vel-

69 — Ks. vastaavasti Tichadou, E., "Conventions internationales unifiant le droit matériel et détermination du lieu d'exécution au sens de l'article 5, point 1, de la convention de Bruxelles", *Revue trimestrielle de droit européen*, 1995, s. 87, erityisesti 17 kappale.

70 — Epäselvissä tapauksissa myös pelkät maksuvelvoitteet voidaan yhtä hyvin paikallistaa käyttäen liittymään perustuvaa kriteeriä, niin kauan kuin asiassa De Bloos annetun tuomion mukaisesta käytännöstä, jonka mukaan osapuolten velvoitteita tarkastellaan erikseen, ei luovuta.

71 — "Jos muuta kuin täyttämispaikkakuntaa käytettäisiin toimivaltaperusteena, jonka mukaan toimivalta määräytyisi sellaiselle tuomioistuimelle, jolla ei ole liittymää asiaan, toimivaltaisen tuomioistuimen ennakoitavuus vaarantuisi; tällainen tilanne on yhteensopimaton yleissopimuksen tavoitteen kanssa" (em. asia Custom Made Commercial, tuomion 18 kohta).

voitesuhteiden lähde eli osapuolten tahto. On selvää, että kun tuomioistuin yrittää määrittää velvoitteen täyttämispaikan, sen on ennen kaikkea tutkittava, mitä osapuolet ovat tarkkaan ottaen tahtoneet tai voineet tahtoa, koska velvoite ei voisi olla olemassa ilman osapuolten suostumusta. Jos tuomioistuin voi riidanalaisen oikeussuhteen luonteen huomioon ottaen päätellä yksittäistapauksen olosuhteista, mikä on ollut osapuolten — joko nimenomaisesti tai konkludenttisesti — haluama täyttämispaikka, tällä tavalla määritetyn sopimusasioiden tuomioistuimen toimivaltaisuus on perusteltua paitsi sen läheisen yhteyden vuoksi, joka tällä tuomioistuimella ennustettavasti on tosiseikkoihin, myös sen vuoksi, että osapuolet ovat niin tahtoneet, vaikka epäsuorastikin. Vastaaja voidaan toisin sanoen haastaa sopimusvelvoitteen täyttämispaikan tuomioistuimeen, koska hän on jollakin tavalla suostunut tämän erityistoimivallan luomiseen ilmaisemalla tahtonsa, että tämä tuomioistuin huolehtii asian tutkimisesta. On selvää, että tällainen legitimiteetti puuttuu tuomioistuimelta, jonka toimivalta perustuu siihen puhtaasti objektiiviseen seikkaan, että sillä on läheinen yhteys tosiseikkoihin.

107. Jos alioikeus olisi soveltanut nyt käsiteltävänä olevaan tapaukseen tätä arviointiperustetta ja tukeutunut yhteisöjen tuomioistuimen käytettävissä oleviin seikkoihin, näyttää siltä, että kun otetaan huomioon yksittäistapauksen olosuhteet ja se tosiseikka, että kyse on velvoitteesta kuljettaa tavara vahingoittamatta sitä, alioikeus olisi voinut päätellä helposti, että niihin osapuoliin nähden, joita kuljetussopimus todella sitoo, tämän velvoitteen täyttämispaikka oli osapuolten sopima paikka. Tarvitsematta sen enempää tutkia, mitä lakia kyseiseen oikeustoimeen sovelletaan, voidaan todeta, että pääasian oikeudenkäynnissä esiin tulleiden tosiseikkojen mukaan konossementissa mainittu määräsatama oli Santosin satama Brasiliassa. Tätä satamaa on tällä perusteella pidettävä täyttämispaikkana. Koska valtio, jossa toimivaltaiseksi määritetty tuomioistuin sijaitsee, ei ole liittynyt yleissopimukseen, 5 artiklaan perustuva erityinen toimivalta raukeaa. Jos samanaikaisesti ei ole olemassa mitään muuta toimivaltaperustetta, ranskalaisen tuomioistuimen on todettava, ettei se ole toimivaltainen. Muistutan kuitenkin, että tämän tutkiminen kuuluu kansalliselle tuomioistuimelle eikä yhteisöjen tuomioistuimelle.

108. Oikeuspaikassa, jonka toimivaltaisuus perustuu siihen, että se on määritetty sopimusvelvoitteen täyttämispaikaksi yksittäistapauksen olosuhteiden ja kyseessä olevan velvoitteen perusteella, yhdistyvät itsenäiset tulkinnan edut ja ne edut, joita syntyy, kun kaikkiin sopimuksiin sovelletaan yksinkertaista ja yksiselitteistä kriteeriä. Se ei sellaisenaan johda sen suurempaan toimivallan hajaantumiseen kuin Tessili-tekniikkakaan, ja se noudattaa tarkasti sekä yleissopimuksen sanamuotoa että sen tarkoitusta. Oikeuspaikan määrittämisessä mahdollisesti esiintyvät epäilykset on hälvennettävä sen kriteerin mukaisesti, joka koskee asian liittymistä konkreettiseen paikkaan, koska tämä on se erityinen tavoite, johon yleissopimuksella käyttöön otetulla sopimusasioiden tuomioistuimella pyritään.

XIII Ratkaisuehdotus

109. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että sopimusvelvoitteen *täyttämispaikkakunnalla* tarkoitetaan paikkakuntaa, joka määritetään yksittäistapauksen olosuhteiden ja riidanalaisen oikeussuhteen luonteen perusteella, koska oletetaan, että tämä on se paikka, jossa kyseisen oikeustoimen keskeinen suoritus on tehty tai tehtävä. Jos näin määritettyjä paikkoja on useita, niistä on valittava se, jolla on läheisin liittymä asiaan.